Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 23 ФЕВРАЛЬ, 1980 ШУ. ● № 24 (6154). ● Мах 2 кепиг.

КХОАНА СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ ДУ. МАССАВА А КХАЖ ТАССА ГIО!

ВАЙ НИКЪ—МАШАРЕ КХОЛЛАМАШ ДАР

Къахьегамеи политически хьинар чIоагIа айденнача хьале паччахьалкхен лакхерча органашка шоай накъалаш харжара накъабаьхкаб мехка къахьегамхой. Эзараш йолча коллективаша союзни республикай Лакхехьарча Советий депутатий кандидатала новкъост Л. И. Брежнев. Коммунистически партеи Советски правительствай кхьобола кулгалхой оттабаро къьыгга хьагойт советски общества йохаргIйоаца цхьоагIо.

22 феврале Москве съездий Кремлевски Дворецо хилар РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидатаца, КПСС Центральни Комитета Генеральни секретараца, СССР Лакхехьарча Совети Президиума Председателаца Леонид Ильич Брежневца вIашагIкхетара хетаяь хоржамашта хьалхара Москвай Бауманскии хоржамий округа харжархой собрани.

Собрание доакъошхоша чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш детташ тIалийцар новкъостий **Л. И. Брежнев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, В. Ю. Андропов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, М. С. Горбачев, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков.**

Президиуме царца цхьана бар СССР Лакхехьарча Совета Президиумен СССР Министрий Советен председателий заместителаш, СССР Лакхехьарча Совета палатай председателаш, КПСС МГК бюро а Моссовета исполкома а членаш, партийни, советски, общественни организацей болхлой, производства хьалхалаттараш, военачальникаш, Iилман культуран деятелаш.

Хоржамашта хьалхара собрани хьайийллар КПСС Бауманскии райкома хьалхарча секретари С. А. Купреева.

Дош лу счетно-аналитически машинай заводa радиомонтажника В. М. Ежловоа. Сога депутаталла кандидата доверенни хиларга хьежжа, доккха ираз къачад уж лакхача трибуна тIара округа берригача харжархошка 24 феврале, РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш хулача дийнахьа, цхьа барт болаш Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени, дуьнен хаанъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама чIоагIа гIорваьннача деятела, вайна массаена дукхавезача Леонид Ильич Брежнева тIехьа кхаж тассa аьнна кхайкарал де.

Къамаьл даьчо дийцар новкъоста Л. И. Брежнева вахарахи балхахи.

Собрание иштта къамаьлаш дир СССР МИД-а дипломатически академе ректора В. И. Попова, № 346 йолча школа хьехархочо Г. А. Мангнеес, Н. Э. Баумана цIерагIча фабрика вязальщицо Л. М. Новоес.

Дош лу новкъоста Л. И. Брежнева. Собрание доакъошхоша ура а ўта, дIаьхдаь тIоараш детташ тIаэц из.

Художника В. Решетникова «Советски халкъа ираз дуть» яха плакат. «Плакат» яха издательство.

ТАСС фотохроника.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Хьамсара новкъостий!

Деза москвичаш!

Дег тIара хоза хет сона шуьца — столица бахархошца, Бауманскии округи харжархошца, хIаьта аз-м цу тIа кхы а IотIатохаргдар, дукхха ха хьалхагIа деиз сайна бовзарашца вIашагIкхеташ. Доккхий хIамаш карагIа а даьнна шо хоржамашка даьхкалга хоьш хоза хет. Столицерча кхыча районий а санна, шун дукха эзараш йолча къахьегамхоша хIаняле а кхочашъиьй шоай пхе шера планаш. БIаьш эзараш йолча москвичаша лекхар тIейийцад Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дузаш уж кхочашъе. Дег тIара лов сона, доттагIий, шун толам балар!

Вай мохк, еррига союзни республикаш, Ленински юбилейна накъайолх социалистически яхь керда йоаржаярца, дерригача халкъа творчески хьинар айдаларца. ХIаьта, массала о санна, хьалха а Москва — керда дIадоладеча дукхкача динача гIулакхий инициатор, город-турпал, город-къахьегамхо, город-кхолламхо.

ХIанзара хоржамаш шиитташ шераш вIашии деньилуча хана хулаш да. ДIадьиича дIадахед кховзткъе иттлагIа керда итт шу. ХIаьта, хетаргахьа, вайх хIаране уйла ю: мишта хур-хьогI уж, деаткъалагIа шераш? Фу дихьардхьогI цар шоашца? Мишта нийслур-хьогI наьха кхелаш, халкъийи паччахьалкхенийи кхелаш? Бакъдар аьлча, хьатIайоагIа ха массева а шийна чукъ дагадоацараш, хургдар ха хала долаш йола событеша хуьйцалу йолаш я. Мел аьлча а вай, коммунисташ, теш — тийша а ца Iеш, — бокъонца дог тийша да, найна хов, деаткъалагIа шераш коммунизм хьалхеча керда толамаш доаха шераш хургдолга. Уж хургда дуьнен социализм чIоагIлуи детIайоагIеи, чIоагIа машар Iалашбар дукха лоаттабеча къовсама гIулакха керда дIахьалхашнехьа уха шераш.

Иштта дог тийша хилара ларде улл вай воаш а дуне а детIаахара итогий яь анализ, экономикерча, социальни отношенешкерча, политикерча керттерча тенденцей учет.

Цу гIулакха сенца бегалдоалаш да кховзткъе иттлагIа шераш?

ДIадахача цу бIаьрччача итт шера дIахо тешаме лакхлуш хьаихай вай Даьхен экономически Iилма-технически потенциал, промышленностей юрта боахамеи торокаш. Цо йиш хилийтар халкъа вахара боарам дикка лакхбе. ХIаьта из ма дий вай дерригача боахама гIулакхаш лийрхIа а лерхIа а кертердар. Кховзткъе иттлагIача шерашка бахача наьха хIара сага сих лоархIеш хьатIаена реальни доходаш цкъаь ахаздеи дукхагIа хилар. 108 миллион совгIча саго шоай чуIеча моттигаш хьалаш тоадаьд. ХIаьта уж, новкъостий, мехка бахача берригача вахах 40 процент совгIа ба.

Хила боагIача боарам лоаттабу Советски Союза оборони ниа а. Тахан, Советски Эскара цIей тIакховдачаш, советски халкъа дош дала йиш йолаш я Центральни Комитет моллагIча тIема провокацешта духьалъоттаро хиланза дарг мел доаца хIама долаш вай хиларах. Советски держава маьрша кхоане Iалашъяь я, тешаме а еш.

Фашизм эша а яь советски халкъо котало яьккха 35 шу дизар тарганкхоачаш латт. Хоза а хеташ хоам бу аз шуга. КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои «СССР Герзашцарча Низий ветеранийи цар дезалийи материальни хьал дIахо тоадара хьакъехьа» социн тIаийца хиларах. Цо цIаьхха а тешал ду Сийлахь-боккхача Даймехка тIема доакъошхой партеи правительствай хаддаьза йоакхо еш хилара.

Кховзткъе иттлагIча шерашка ерригача вай экономикага из интенсивно детIайоалийра, эффективности дикаьли лакхъяра. Боахами гIулакхех бухсоцци хьахулараш та уйла чIоагIагIа тIаахийтари вагIоархьа голе тахийта доладелар вай. ДеаткъалагIча шерашка вай декхарийла да парте экономически стратеге дог дола из лоархIаметIара гIулакх дIахо дехьен чакхдаккхеи.

КПСС ЦК ноябрьски Пленумс ирен критически дийцар халкъа боахам детIабарах хьахиинараш. ХIанз а дерригача доакъошка, ерригача предприятешка кхоачашъьйц яьл. ХIанз а хьоаьаш я цхьадолча продовольствении промышленни товарашца, чуIе моттигаш хьалъярца, бытовой гIулакхаш деьга вIашiтIехьдаккхарца ювзаенна.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара, гIулакхи хьал тоадара Пленумо кхы а чIоагIагIа тIагIертъ. Кхы а хьинарегIа чакхъяьхаи яргIйоацаш лаьрхIай парте экономически политика. Цуьга бола никъ — ерригача звеньяшка управление боарам айбар, болх мел беча моттигашка, балха ерригача участникашк боахама механизм тоалр, бехктокхам лакхбар, дисциплине чIоагIъяр.

Дукха хIамаш да укхаза центральни ведомствай балхах тийша. Цудухьа Пленумо доккхагIдола гIулакхаш тIадехкар царна. Цхьабакъда, кхы кIезигагIча лоархIам болаш яц моттигий инициатива а. Боахама бе-беча сферашта бокхеча мехка ерригача районашта цхьа рецепт йиций. Цо да хоаш: кулгаш вIашка а дехка, моллагIча дешашта указанеш лакхера Iо хиларга хьежаш багIача моттиго — толамга даха лоадац. Вешта, нагахьа санна нахьа хийца гIулакх дIахьош, инициативана шерра никъ луш, корта бола гIулакхаш хьаллувцаш хилча — толам тешаме хургба.

Боккха, боккха дика мохк ба вай бар, новкъостий. Доккхий гIулакхаш да вай дераш. Тахан а, 80-ча шераш долалучча хана, парте XXVI съезда кийчо шерра дIайолаенича хана, шедола бахьан да вай сатийсен бIубеппен кхоанена хьежара. Вай никъ, хьалхагIа а санна, — из ба маьрша кхолламаш дара. БIарг ма кховча яда мехка вреиаш дIахо эргаяхара, советски халкъа материальни духовни рузкъаш дебадара тIаберзабеь никъ. ХIаьта цхьаьна хIамо цу наьха тIера вай доахарг а дац!

Кхетадеш да, экономически декхараш, парте шерра социальни позицеш ларде а лувцаш, къестадеш хилар, экономика общественни отношеней ерригача система айхха ювзаенна хилар гергал а деш. Кховзткъе иттлагIча шерашка уж отношенеш детIаахара кертера тенденци мишта яр? Керттердар советски общества цхьоагIо, кхоталлар дIахо чIоагIдеъа дар аьнна хет сона.

Аз дувцар идейно-политически кхоталлар да. Из да партеи халкъеи чIоагIа айхха цхьоагIо хилар, коммунистийи парте боацарийи блок йохаргIйоашилга, хоржамашта хьалхара вай парте платформа — партийни съездий КПСС ЦК Пленумий решенешка хьоттаь платформа дерригача халкъо къобалъяр.

Аз дувцар дIахо социальни кхоталлар да. Из да болхлой класса, ахархой, интеллигенце йохаргIйоаца цхьоагIо хилар, ерригача социальни группашке слоей селантара хьашташ цхьатара хилар, гIорадаи юртаи юкъера, хьайкъалцеи физически беча балхаи юкъера тоъал йоккхий башхаленаш цIеиг-кIезига йоахаш дIаяккхар.

Аз дувцар да, юкъера а, вай мехка къамий народностий кхоталлар. Из да советски патриотизми интернационализми айхха ювзаенна вIашагIъийна хилар, бIаргча цаI йола ерригсоюзни халкъа боахама комплекс хьалр, къамий культураша динаца вIашш бузамаш тассар.

Къаьстта белгалдаккха беза бар са цу процессашка Российски Федераце лаьца а лоаца а дакъа. Веггала бакъдар аьлча, мах баь варгалеш доккха да вай Даьхен, Советски Республикий шоай юIамеча Союза дерригача халкъашта юкъера бовзонаш цхьатарра йола отношенеш хьаеча цо лаьца дакъа.

Обществе кхоталлар, ахьа гIо — из да социализмана карагIдаьина шийна тайпара доккха хIама, мах баь варгоацаш, эшабуларгбоацаш бола боккха низ. Бакъдар аьлча, империалисташ а я, вай лараш санна йола, ракеташ, Iалама рузкъаш цIеанга дац цар, вай а санна. Цар а ба талант йоли Iилмахой, инженераш, культура деятелаш. Цхьабакъда, цар яц е хила йиш а яц бIарчча цаI йола общество. Цудухьа вай доттагIий боацаришта йиц ма лойла исторе урокаш. Царна дIаховлда советски наьха цхьоагIо дукхьа кхерам тIатувсача меттала вайна къамаьл де гIертача хана къаьстта чIоагIа гуйтаелаш хилар.

Советски халкъа кхоталлар — из я вай социалистически паччахьалкхен низа тешаме лард. Кховзткъе иттлагIча шерашка кхы а дукхагIа чIоагIденнад советски паччахьалкхен, цуп экономически, социальни, политически...

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

ДЕРРИГАШ А—ХОРЖАМАШКА

24-ча феврале хургда союзни автономни республикий Лакхехьарча Советашка, халкъа депутатий моттигерча Советашка деш доло хоржамаш. Цу дийнахьа миллионаш бола советски нах хоржамий участкашка боагIаргба шоай сий дала а доккха а гражданин декхар кхоачаде — коммунистийи парте боацарийи йохаргIйоацача блока кандидаташта тIехьа кхаж тасса, халкъа депутатий Советашка партеи халкъеи дикагIбола къоргаша, мехкарий, дерригача халкъийи къамийи вахалон харжа. Царна тIехьа кхаж тоссаш харжархоша, шоай мехка бизза вай шоаш хиларца, кхаж тоссаргба халкъа Iаьдал дIахо детIадоаладеро тIехьа, шоай социалистически Даьха дIахо чIоагIъяра а хозъяра а тIехьа, вай ираза вахар кхы а тоадара тIехьа хьахьекхаргда Октябра гIулакх, хьанеарча Коммунистически партеи шоай доьзуа доацаш мутIахьа болга, коммунизм хьалъяра декхараш вахаре чакхдаха кийча болга.

Нохч-ГIалгIайчене хоржамашта хьалхарча собранешка, мехка берригача къахьегамхоша санна, шоай хьалхара кандидаташ беш берригаш а раьза болаш дегаш айденнеи цIераш яьхар Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени кулгалхой. Цар шоай кандидат веш эггара хьалха цIи яьккхар Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени цIи хезача деятела, машари коммунизма бахьан чIоагIа къовсам лоаттабеча, сийлахь-воккхача Ленина гIулакх тешаме дIахо хьош волча КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa новкъоста Л. И. Брежнева.

Иштта цIераш яьхай КПСС Центральни Комитета Политбюро членийи членалла кандидатийи, парте ЦК секретарий.

Депутаталла кандидаташ ба башха-дика болхлой, колхозхой, гIуллакхера нах, партийни советски органий бехктокхаме болхлой, шоай балха тIа халкъа викала цIи лакха лоаттаергIйола, общественно-политически деятела сийлени бехктокхаши декхараш толаме кхоачашдергдола нах. Царна юкъе ба КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь А. В. Власов, республика Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, НГIАССР Министрий Совета председатель М. А. Керимов, «Горскнефть» НГДУ оператор А. И. Щербинин, «Путь к коммунизму» яхача Сунженски районерча колхоза доярка Р. М. Апрсева, «Урожайный» яхача Ачхой-Мартановски районерча совхоза бригадира гIоьнча М. А. Зугалова, Грозненски района опытно-производственни боахама доярка А. Н. Хашиева, «Союзавтоматстрой» Грозненски опытно-экспериментальни завода радиомонтажница А. В. Левина, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета студентка Г. Б. Сайдаева, Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управление гIишлошхой бригадир Ш. М. Хадиев, Назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода слесарь-лекальщик М. А. Котиев, кхыбараш.

РСФСР Лакхехьарча Совете, НГIАССР Лакхехьарча Совете, халкъа депутатий моттигерча Советашка харжа оттаваьа 9970 кандидат. Тайп-тайпара профессеш, оамалаш, кхелаш йолаш них ба уж, бакъда, цар хIаране вахаре, къахьегама никъ, общественни болх мехка вахаре наьнъах хьакъьаста йиш йоацаш, вай халкъа вахарца айхха бувзабенна ба.

Укх деношка чаккхьаьнад харжархой шоай кандидаташца вIашагIкхетар. Цига цар кIезига тийшкаяц Iаьдала органий болх тоабара йола предложенешш критически замечанешш, бакъда, керттердар харжархоша коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташ бизза хьаллоацаш хилари парте политика вахаре чакхйоахьеча хьинаре дикъа лаца, коммунизм хьалъеча хьалхарча мутIарашна хала ахаш шоай кандидаташта цар тийшна нехьаэш да.

«Вай ленински парте политически никъ халкъо чIоагIа хьаллоацаш хилар, — белгалдаьд Л. И. Брежнева, — дIахьалхашкахьа дахара тешаме ларда, белгалъяь планаш чакхйоахаргхилара дола тешал да. Уж кхоачашъергъя парте доIамагIа, советски наьха къахьегамо — цар хьал-торои ирази бахьен».

Советски наьха традици а хиина дIаоттад хIара хоржамаш къахьегама керда толамаш дахарца белгалдеnта.

Хоржамашка хийчлуш вай республика къахьегамхоша, берригача советски нахъ санна, шерра къовсам боаржабаьб КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш толаме кхоачашъяра тIехьа, 1980 шу ленински ударни балха шу хилийта, В. И. Ленин ваь 110 шу дизар доккхий къахьегаме толамаш дахарца белгалде, ъьйна парте баьча тIахьехама жов луш цар дош деннад укх шера а бIаьрччача пятилетка а заданеш хана хьалха кхоачашъе.

Промышленноста 26 эзар болхлочо, шоай торонаш а кхоачамаш а лаьрхIа, дош деннад В. И. Ленина юбилейга пхе шера планаш кхоачашъе, аьнна. ХIаьта промышленни предприятей коллективаша планал совгIа Даьхенна лурга дукхха мехкадьтта, газ, заданел совгIа 3 миллион сома мехьа продукци арахецаргья.

ДоккхагIдола социалистически декхараш тIайцад юрта боахама, транспорта, бувзама, гIишлошъеча организацей, халкъа боахама кхыча доакъой коллективаша.

Цхьаккха а шеко яц берригача советски наха санна, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а хоржамаш хулача дийнахьа цхьанне санна массане а вай Даьхен башха-дикача къонгаштеи мехкараштеи — Российски Федераце Лакхехьарча Совета, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета, халкъа депутатий моттигерча Советий депутаталла кандидаташ болчарна тIехьа кхаж тоссаргхиларах.

Дерригаш а хоржамашка гIо!

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1980 шу, 23 февраль. № 50 Гор. Москва.

Новкъостий салтийи матросаши, сержанташ а старшинаш а!

Новкъостий прапорщикаши мичманаши!

Новкъостий эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Новкъостий СССР Герзашцарча Низий ветеранаш!

Тахан советски нaха, СССР Герзашцарча Низий бIухоша дезду Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 62 шу дизар.

Из цIей белгалду КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенешца, Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа советски халкъ котдаьнна 35 шу дизара кийчо яро халкъа политически къахьегамеи хьинар чIоагIа айдаьча хьале.

Советски наха чIоагIа къоабалъю КПСС Центральни Комитета, новкъост Л. И. Брежнев корте латтача цун Политбюро чурен арахьерен политика. СССР Герзашцарча Низий бIухоша, берригача советски наха а санна, халкъа депутатий Советашка хулача хоржамашта накъабохкаш кердача низаца хьагойт партеи халкъеи йохаргIйоаца цхьоагIо, коммунистийи парте боацарийи блока чIоагIал.

Мехка шерра яьржай КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра, производства эффективности балха дикали айяра, иттлагIа пятилетка толаме чакхъяккхаро тIехьара социалистически яхь. Болхлой класс, колхоши ахархой, халкъа интеллигенци чIоагIа лоIам болаш я экономика дIахо айяра, Iилмеи культуреи детIайоалдара, къахьегамхой хьал-торо лакхъяра парте Iалаьнате йоккхий планаш вахаре чакхъяха.

Коммунистически парте, Советски паччахьалкхено тIагIерттаи леррагIеи чакхйоах машар беза арахьара политика, коммунизм хьалъяра хилавза даргдоаца хьал хиларах тарра хаддаьза къовсам лоттабу машар чIоагIбера тIехьа.

ТIехьарча хана дуьнен тIара политически хьал холуш чоалхане даьннад. США-н цхьайолча кхыча паччахьалкхенийн кулгалхой тIа-тIа дукхагIа хьагуш кхерамеча авантюрай наькъа тIа буал, кхоххам кIаьдбар дIалаккхара, «шийлача тIема» хьал кхоттадара никъ лаьцаб, тIема кхерам дукхагIа хиларга дугаш дола герзаш хьаделга сихдара никъ лаьцаб. Цунна дола тешах да США тIа а тIа НАТО совето гIайийца блока тIема низаш дIахо дукхагIа дара программа, Малхбузен Европа цхьадолча мехкашка керда американски ядерни ракеташ дIаийсъе аьнна баь соцам.

США-с шийна гIо деранца цхьаьна вIашагIъеллай афгански халкъа духьалара империалистически агресси, советско-американски отношенеш ирью. БIаргагуш афгански событешка вай мехко деш дар юхаматчахьа доахаш оаваш а бувцаш уж гIоша чугIерт кхыча паччахьалкхений чурча гIулакхашта, дуьнен моллагIча районе шоай порядкаш оттаийтара йола «бокъо» шоашка хилийта гIерташ.

ЦIу хьалашка Советски Союза Коммунистически парте, леррагIа машар безачa империалистически реакци невкъеи гегемонисташи машар толхабе гIертара чIоагIа еш йолча духьаленна тар а деш, йоакхо ю советски наьха фел лаккъяра, мехка оборона низ чIоагIбара, эскарен флотен тIема кийчо айяра.

В. И. Ленина хьадаьча, Коммунистически парте хьалкхедаьча, нинастагIашца деча тIехашка чIоагIденнача Советски Герзашцарча Низаша кхоачаьде из доагIара кхеначаду социалистически Даьхен кхерамзе Iалашъяра шийна тIадехка бехктокхаме декхараш.

Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен массане а хьалальцаб 1980 шерах хьажаре ленински балха шу де аьнна КПСС ЦК баь тIахьехам. ЧIоагIа дIахьош да тIема деша, шерлуш я Ленина васкетам кхоачаваде, тIемен политически кийчо елга эргадоахаш тоаде, фед ийе, Даьхе, социализмане карагIдаьина сийлахь-доккхий хIамаш ларде кийча хила яхача девизагIа лелаю социалистически яхь. Советски Герзашцарча Низаша шоай патриотически интернациональни декхар кховчашду Варшавски Договора доакъошхой йолча паччахьалкхений эскарашца цаI болча тIема мутIаре а долаш.

Новкъостий эскарен флотен бIухой!

Новкъостий СССР Герзашцарча Низий ветеранаш!

Аз даькъала ду шун дерригхалкъа цIей — Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 62 шу дизар. ТIема говзал эргайоахаш тоаеча, дисциплиней организованности чIоагIъеча, доакъойи кемайи тIема кийчо айеча личной составе керда хIамаш карагIдувлар лов сона.

Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 62 шу дизар белгалдеш ПРИКАЗ ЛУ АЗ:

1980 шера 23 феврале моттигерча хана 21 сахьат даьлча вай Даьхен столице — турпал-городе Москве, союзни республикай столицашка, турпал-городашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, Новороссийске, Керче, Туле, турпал-крепосте Бресте фейерверк е.

Даькъала хилда Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 62 шу дизар!

Даькъала хилда советски халкъи шун Герзашцара Низаш!

Сийле хийла Советски Союза Коммунистически парте — вай котлонаш яха деташ айдечуни вIашiтIехьдохачуни!

Д. УСТИНОВ,
СССР оборона министр Советски Союза Маршал.

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА КЪАМАЬЛ

(Нистедоалар. Долалур 1-ча оагlо тlа).

ски лардаш. Кlоарглуш я социалистически демократи. Тlайийцад керда Конституци — дегlаенача, тоаенача социализма Конституци. Хийцца кердадоахаш да законодательство.

Дlадахача итт шера дикка вийденнад Советий хьинар. Кхы а шаьрагlа бlаргагуча аьнная цар йоккхий торонаш. Уж — богхамен культуран дукхха дешаш къестадечара, бахача наха гlулакхаш дара, чlоагlа хоатташ дола товараш арахецара инициатива. Уж — управлене органий, ерригачи предприятейи организацейи балха лаьгl ца болийташи лирен лоаттабу тlахьожам. Уж — халкъацара Советий бувзамаш хаддаза шердари кlоаргдари, харжархой наказаш кхоачашдар бокъонца иззамо долча хьарсам чу гlолла гlоргба аьнна хет сона Российски Федераце, ерригача союзнин автономни республикай Лакхехьарча Советий кердача состава болх а.

Укх хоржамашца, шоана ма харра, иштта вlашагlйолл халкъа депутатий моттигерча Советий еррига система а. Парте лерхl цар лоархlам хадданза айбала беза аьнна. Дуппар эггара хьалхарча аргlана краевой областной Советех да. Царех керттера яна хила беза шоай территоре тlа экономически социальни цхьана дегlаухачь. Цар материальни торонаш кхы а айхагlа юза еза предприятей балхах хьахулараш ца. Кхы а чlоагlагlа хила беза планаш кхоачашъяра, советски законаш лоарзагlа ца доахаш леладара тlехьа Советаша лоаттабу тlахьожам. СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель се хиларца хоам бу из, халкъа депутатий краевой, областной, окружной Советий керттера полномочеш Закона тlа дlачlоагlъе оаха лерхlаш хиларах. Цу Закона проект Лакхехьарча Совета эггара хьалхара сесси хьаннйта дlачулургья.

Халкъа депутатий Советаша тахан вlашагlтох lалаьмате йоккха витиа, миллионаш депутаташ, аппарата балхахой. Цар принципальностага, дlадехарашка, цар наькха еча йоакхонга хьежжа къахьегача сего мах бу Советски lаьдала. Советий низ церца дукха мах хиларах лаьтта lац. Из эггара хьалха бlаргагу хlаране. белгалду аз, хlара депутата гlулакха тlарча сего беча балхаца.

«Должность». «Долг» — цхьан овлан дешаш. Халкъа хьалхашкара ший декхар — партийни, гlулакха тlара, адамлен — массала а дага кхеба деза. Из декхар лоарзагlа ца воалаш кхоачаш ца дича, дешаши гlуламхаши чlоагlача аьсаца вlаши дувза ца хайча бокъонца вола партийнин советски болхло хила йиш яц. Къахьегилга чlоагlа дезаши дисциплинен хилар, шийгара доагlар хьадехаши цхьанна а хlамо эаргвоацаш цlенен хилар — из я цуп дикача репутаце лард. Хlаьта из репутаци бакъе еза ше мел вах а дерригача вахарца а.

Балхахочун сий, из моллагlча гlулавкха тlа вале а, кхычахьара хьатlадоагlаш дац. Из доаких сего ший низаца, хlара дения беча балхаца, бокъонца долча гlулакхаща. Иштта мара кхоачаргнац халкъо сий дарга. Хlаьта цул докхагlа хlама да а дац хила йиш я яц советски депутата, паччахьалкхен деятела.

Новкъостий! Хlанз мукъа ба сона арахьарча политикаи хlанзарча дунен халкъашта юкъерча хьален цхьадола дешаш дувца.

Эггара хьалха белгалдаккханза даргдац дlадаха итт шу социалистически содружества мехкаша вlаши цхьана леладу гlулакхаш дlахо дегlадоаладеши дlаьхегlа хулийташи чакхдаьнилга. Уж вlаши цхьана леладу гlулакхаш — вежарашха бола хlара мохк дегlаухилга сиздеш боли боккха низ. Уж иштта вайна тешам луш да укх чоалханечен сатийна йоацачен хана тешаме дlахьалхашкахьа дахара.

Вежарашха долча мехкий цхьоагlон низ, социалистически интернационализма низ къаьстта тlашеш гучабаьлар американски, хlаьта цул тlехьагlа китайски агрессораша дуьхьала къовсам лоаттабеш Вьетнама халкъ чlоагlа хьаллоацача. Дlахо йодача хана а иштта хургда, магахьа санна цу турпалча мехка машараи кхерамзлелен юха а тlагlорта моллагlчоа а дагадохе. Вай иштта цхьа барт а ба хьал а лоац, йlаьхкача хана лоаттабаьча къовсаме керда вахар дилл шоай бокъо яьккхача Лаосен Кампучен халкъаш.

Дунен халкъашта юкъерча вахара керттерча факторех цаl а хинна дlаоттай социалистически содружества мехкаша дlахьош йола машара политика, кхохкам кlаьдбарен дунен ракетно-ядерни тlом хилара кхерам мелбаран тlехьа цар цхьана лоаттабу къовсам. Хlанз цу къовсамах боалл адамлен машаре кхоане хилара керттера тешам.

Бокъонца аьлча, машар чlоагlбара а герзаш хьадела декхара а дахьье тlеххьарча итт шера дунен халкъашта юкъерча форумашка тlайийца лоархlаме йола еррига решенеш, хlаьта цу дешаех лоархlамегlа йола переговораш а социализма мехкий инициативех хьахиннар да. Герз lодилларен дунен халкъашта юкъерча вlаши цхьана леладеча гlулакхийн дешех хьадда йола цар предложенеш — из вай замалахьа машар lалашбара шерра, гаьнардаз гуш а бокъонца йола а программа. Из вахаре кхоачашъяра тlехьа вай тlагlертта а кlаьд ца луш а къовсам лоаттабергба.

Хlанз, империализма низаш кхохкам кlаьдбара, машара, халкъий бокъонашта духьалдаьнача хана уж сийлахь-доккхий шlовхьараш лорадеча социализма мехкаша леладу гlулакхаш цаlаш хилар лоархlам болаш да цlаккха а ца хиннача тайпара. Хlаьта из исторически декхар вай мехкаша, со тешаш ва, кхоачашде доагlача бесса кхоачашдергда!

Вай арахьарча политика низ латт социализма мехкий санна, лаьттан тlарча lалаьмате дукхача наьха а хьашташа ма яххара из хиларах. Хlаьта эггара хьалха колониальни lазапах мукъа а даьнна нерда, шоай лоlамагlа дола вахар хьакхоллара хила гlулакх деш доахкача халкъий дараш. Социализма мехкашта эшачул кlезигагlа эшац царна чlоагlа машар, паччахьалкхений суверенитети халкъий бокъонаш чlовгlа лархlар, цхьатерра бокъонаш йола дунен халкъашта юкъера отношенеш.

Иштта лерда тlа дегlаух Азе, Африка, Латински Америка дукха иттaш йолча паччахьалкхенашцара, сийлахь-йоккха Инди е эламга Бенин, республикански Алжир е монархически Иордани, лоаллехера Турци е вайна гонахьа Бразили из дле в, вай дика отношенеши вlаши пайдане дола цхьана леладу гlулакхаши.

Вайна маьхе я цу ерригача паччахьалкхенашцара отношенеш, цар бокъонаш лоархlаш да, цар рузкъашта тlакхувдаш дац, цига тlема базаш лехаш дац вай. Вай маьхе лерхl дунен халкъашта юкъерча дукхача гlулакхех йола позицеш вlаши тарга хилар, бакъда, царна хьалха даха гlертац малагlа политика дlаяхьа еза.

СССР-о холуш дакъа юкъедихьад цхьадолча мехкий экономики, культура, оборона чlоагlъечи — цох доккхал ду вай. Ленина васпетешта тешаме дола вай массаза а да шоай кортамукъали шоай лоlамагlа хилари бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъашнахьа. Бакъда, вай цlаккха а воай низах пайда эцац из воаш новкъостал даьраша низ бар духьа.

Уж деррига хlамаш да вай отношенешка вlаши лархlарен тешарен атмосфера хьахулийтараш а — шинна а оагlонна пайдаен массане юкъарча машара аьттонен.

Къаьстта белгалдаккха безам ба са Индецара дика гlулакхаш толаме дегlаухаш хилар. Уж дина тарлуш да шинна а мехка халкъий хьаштаща. Азерчен дерригача дунен тlарчен машара гlулакхаша. Вай доттагlала символ морг а хинна дlаоттаб дукха на гонш советски индийски космонавташ цхьана космосе бахара хьакъехьа дукха ха йоацаш вlаштlехьбаьнна барт.

Цох йола тхо предложени тlайийцай г-жа Индира Ганде правительства, хlаьта цо тхо гlад а дигад.

Бакъда, эггара хьалха США империализмага новкъа а долаш герзах ка еттача империализма гlозараш дедац машар чlоагlбалари халкъий кортамукъален болаю толамаш дахари. Хьажал цо, социалистически мехкаша дукхача капиталистически мехкаща вlаши пайдане йола контакташ дегlаихулара, Хельсинке хиннача юкъаревропейски Совещане толам баиккара, империализма интервентеш цар оттабаьрели Анголан Эфиопен революционни халкъаш котдоалара дар фу жоп делар. Дения жоп ший тайпара дар. ОСВ-2 йола переговораш, хlаьта цул тlехьагlа цу договора ратификаци елга тlехьадаха болабелар. Агрессора духьалара lарбий цхьоагlон фронта хьашташ дохка Садат хьаллаьдар. НАТО мехкашта дукхача шерашна лаьрхlа чlоагlа герз lоадара программа кочъелар. Дlахо на еш йитар, хlаьта дукхача моттигашка йоха а йир герз дlадаккхара проблемаех еш хинна переговораш. Хlаьта юхера а, СССР-а цун социаликаштен тlаерзаль Малхбузен Европе керда американски ракеташ дlанийсъяра провокационни решени тlайийцар.

Гуш да США кlанлоча кулгалхоша кхохкам кlаьдбелга дlадаккхаран дунен халкъашта юкъера хьал ярдари тlаберзабаь никъ чакхбоахилга. Социалистически паччахьалкхенаштен кхыча мехкаштен шоай лоlам качболла гlерт уж.

Дагадоацаш хилла хlэма дий-те из? Вlалла а дац. Юххьанца денз шаьра гуш дар машари кхохкам кlаьдбелгеи тешаме lалашде тlаегlертача политически къовсаме мара вlаштlехьааргдоацилга. Кхохкам кlаьдбелга халкъий хьаштаща дlадехаш да. Из данза дарадоацилга хоаш ба бехктохкам хетабеш, реалистически уйла еш бола политикаш. Цхьабакъда, цунна духьала да гуччахьа е кхыча беса капиталистически мехкашка тlом хийчбара болх бу доккхий низаш: военщиз, цунца ювзаенна йола монополеш, паччахьалкхен аппаратен информаце массови средствашкен цар оттабаьраш.

Кхыча мехкаштен халкъаштен доал дара торонаш империализма кlезигагlа ме хул чlоагlагlа мнхьарбаьле хьова цун эггара агрессивнегlен гаьнцара дар ца гуши бола инкалаш. Из агрессия юхътохалургьяц аллха машар хьаштдолча паччахьалкхений низан, хьакъалерча политиканен, дуненна доал де гlертарий кхераме планаш йохае духьала даьнача халкъаштен мара.

Малхбузен Европа мехкашта шоай «ракетни» планаш кочъехкачул тlехьагlа Азегахьен Гаргарча Малхбоаленгахьен бlарглекха яьлар США. Совцабаь боагlабеча дипломатий группа мукъалкхар духьа деш санна революционни Ирана цар тlахзар шоай флота доккхий низаш. Цул тlехьагlа, шоашта аьттув болаш да аьнна хетача бахьанах — Афганистанерча событеех товсибелар. Цунца дувзаденна Америке гlетта антисоветски гlар-тата, хетаргахьа, хьалхи хиннача рекордел а тlех да.

Кхетадеш ма хиллара, из аллха бахьан мара дац. Г-н Картерая цунна гонахьачаршен ша санна шаьра хов цхьаккха тайна эрсий «интервенци» ца хиннилгеи йоацилген. Доттагlлен хьакъехьарча советско - афгански Договорога хьежжа шийя гlулакх даьд СССР-о.

Мохк арахьара контрреволюци хьачуярах ларабар дехаш вайга кхоаза чlоагlа дехар дир хувцаеннача кхьа афгански правительствас.

Вашингтона дика хов пакистански территоре тlара Афганистана духьала еча интервенцех ше мел дар. Китайцаща цхьана американаш шоай ма бий афгански революцена а санна вай къулбеххьен доазонна а цlеяхйитта кхерам тlатессача цу интервенцена лостам талар.

Кlайча Цlенпе иштта хоши да уж цига хилар дlадехаш дола бахьанаш дlадаьхча а уж кхы эшац аьнна афгански правительствас хьерхlача а Афганистанера цхьа тlема контингенташ СССР-о арайоахаргйолга. США чlоагlа кхайкадеш дlадех советски бlу арабоаккхилга. Хlаьта ма дарра аьлча, шоаш деррига а ду из де йиш йола ха тlехьаяккхара: Афганистана гlулакхашта юкъелелхилга дlахо а деладу, хlаьта шер а ду.

Гуччахьа дlаала безам ба са: Афганистана правительстванен халкъаи тlадерзадаь арахьара чугlертара еррига формаш цlеньаь дlаьхачул тlехьагlа воай бlу арабаккха кийча да вай. США-с Афганистана лоалахоща цхьана цу хьакъехьа гаранти лой — тlаккха эшаргдац советски тlема гlo. Шийя оагlорахьа Афганистана правительствас, хоаш ма хиллара, къаьгга дlаяхайкадаьд шийя лоалахоща, белггала аьлча, Иранацен Пакистанацен машара а доттагlлен а гlулакхаш леладе ше безам болаш хилар. Вай, кхетадеш ма хиллара, цу тайпара Афганистана позици хьаллоац.

США кулгалхоша хов Афганистана правительствас бахача наха дlы лелабар дизза сий деш долга, Аминас набахта чубехка дика керте латтараш хьахийцалга а ислам официально замоно лорадергдолаш тlаййцалга а. Израильски агрессор хьаллоацарапен Ирана духьала репрессеш вlаштlехьйоахаращен шоаех «ислам хорадераш» ба ала гlертар дикка доккха куй доагlаш да.

Тlаккха деррига дуненна дlахозаш мухь хlана бетт Вашингтоно? Фу лаьрхlа буйлаш ба «афгански халкъа духьала эрсаша беча тlемах», «Пакистанан Иранан тlатессача советски кхерамах» боха оацаш, цу тайпара кхыдар?

Йоа кхетадеш да: Азера шийя экспанси шеръяра бахьан мара эшаш яц Вашингтон, хlаьта цо из моллагlча тайпара делла а вlашагlа и долл.

Антисоветски къамалаш кргалар эшаш хиннад гурахьа президентски хоржамаш хулача хана цу талгlе бухьгга тlа цхьаме котало лиххара яйша а ца lеш. Керттера гар да шийя тlема базай сеть Индийски океане, Юкъерчен Гаргарчен Малхбоален мехкашка, Африка мехкашка кlашагlйоахка США безам болар. США безам бар цу мехкашта шийя гегемони тlаоттие, духьале а йоацаш цар lалама рузкъаш дlаувза. Цуаца цхьана социализма дунеинен къамий - кортамукъален низашта духьалара шоаб стратегически уйлаш кхоачашъяра цар территориех пайда эца. Цунах латт дуй маlан.

Бакъда, хlанзара колонизатораш гlалат боалар кхерам болаш ба. Хlанзара яр тlом хьалехьа хинна ха яц, кхыметтел 50-гlа шераш а дац. Итташ долча хьалха кхьчарех тийша хиннача мехкаша шоай лоlамерча вахарен политикан опыт lоальй. Халкъаш дикагlа кхетаде даьннад империалистий лоазараш, хlаьта ха а хов шоай доттагlий мичаб а моастагlий мичаб а. Хlаьта дунен, аргда вай. Малхбузен Европа е Японе санна йолча районашка наха шоай опытах яйзай сатийнача, машареча вахарен тlойле йолча торговлен совлехаш. Уж иштта атта юкъбоаргбац кхохкам кlаьдбартара, дуненна доалдара йолча американски планашта лоардар духьа. Вай воай оагlонгахьара хьалха а санна тlехьа да цу мехкаща массо а оагlорахьара машаре цхьана гlулакхаш леладара, хlаьта иштта Америка Вlашагlкхийттача Штатаща а.

США мехкдаьтта дlакхухьача наькъашта кхерамале lалашье еза яхаш хабараш дуйца раьза хул Вашингтоне. Из-м цкъарчоа кхетадеш а да. Тlаккха из де йиш йий коммуникацей-районах молха ларма а даь? Хоаш да цунах хьахулар юхамачахьа хургдолга.

Кердача тайпара «низа позице тlара политика» кхайкасш барий авантюристически «доктринаш» кхераме я моллагlа болча къаьстача цхьан мехка е мехкий группана хилла ца lеш. Цар кхерам бахь машарен ерригача паччахьалкхенийн халкъийн кхерамалленнен. Хlаьта кхераме уйлаш юхатохар — машар эшаш а цун мах беш а болча берригнеи гlулакх да.

Советски Союз кхерае могаргдац цхьаннена а. Вай низашн торонаш lалашмате йоккхий я. Вайнен вай союзникаштен масса хана могаргда воаш бахьан дlаоттен моастагlал долаш тlаьена моллагlа юхатохен. Хlаьта цхьаннена а могаргдац вайна провокаци е. Тlом кхайкабеча «доктринашен» корлагlбаьнча герз lоедеш хиларан вай нухьал оттию Лаьттан тlа машари кхерамален хилийтара тlехьарча леррегlарча къовсама доктрина. Вай парте XXIV-чеи XXV-чеи съездаша оттаьча машара программана тешаме да вай. Цудухьа хlанз, деттикъалагlча шерашна, хьалха кхоьтиче итталагlча шерашна а санна, вай тlехьа да кхохкам кlаьдбелга дохадара а доацаш из чlоагlдара. Герз дукхагlа хилийтара а доацаш из кlезигдара тlехьа да. Искусственно хийрадахаран моастагlал леладаран а доацаш халкъаш гаргаозаран дlа - юха леладер цар кхетадеш хиларан тlехьа да.

Тешаме а лахха а лоаттaю вай воай ленински арахьарча политика байракх — машара, халкъий паргlатони шоай лоlаме хиларен байракх, социальни прогресса байракх.

Къамаьл даь воаллеш, деца доттагlий, мукъаба сона Российски Федераце Лакхехьарча Совета депутаталла харжа са кандидатура оттальча а хьаллаьцача а къахьетама коллективашта, берригача къахьетамхоила дег тlара баркал ала. Тахан укх трибуна тlера дийна дика дешаш бахьан долаш барнал хилда шоана. Коммунистийн парте боацарийн тешам болар вз лоархl вай сийлахьча Ленински парте чурен арахьарен политика могаяр санна, КПСС Централни Комитета, цун Политбюро коллективни балха боккха мах бар санна.

Шоана доп дала, безам ба са, новкъостий, хьалха а санна, шун боккха тешам боа ца ба гlерташ са хургхиларах. Наькха машаре вахар, цар творчески къахьегам, цар хьал-торон духовни дегlаахарари — из бахьан долаш бахаш а хьоасам лоаттабеш а ба коммунисташ. Цунна тlехьа тоссаргба вай, советски наха, кхаж.

• • •

Новкъостаца Л. И. Брежневца харжархой вlашагlкхетаро цlаьхха и тешаме бахьйир коммунистийн парте боацарийн блока йохаргйоаца цхьоагlо. Советски халкъо вай Коммунистически парте хьакъале ленински политика чlоагlа хьаллоацаш хилара дола тешал хилар цунах.

• • •

(Новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлага чlоагlа терпаж тlабахийта да а дийгlар, дlаьхдаь тlоираш деттам массехазза юкъагlо а даькхар).

(ТАСС).

ХАЛКЪА КАНДИДАТ

НАХА ЛОАРХlАШ

Тхо довза тоъал ха я. Со горех шийна хилла тоам кхайла ца хьош дlайха моаршал хоатт сога Махьмада. Боарам боацаш со и вода гlад тхо вlашагlкхетарах. Хlаьта цуп къаьстта шийна бахьан а дар со гlадаугаш.

Са новкъост токарь Мержоев Махьмад. «Ингушский» совхоза коллективо шоай собрание НГlАССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат оттаваьвар. Цудухьа вехавар со мастерске лаьрххlа из даькъала вуйца.

Цlаккха дага хиннадацар Махьмада ше токарь хургва аьнна, Мичара?!

...Чакхъяла йоалар йиълагlа четверть. Кастта хьакхоачаргья выпускной экзаменаш а. Аттестатаца цхьана бераша хьаэцаргда балха гоьзалаш карьероапрах дола тешалаш.

Делкъел тlехьагlа, урокаш чакхъяьлча, шоай совхоза мехмастерске экскурсе бихар оттлагlча классашкара дешархой. Цец а дайлар, гlад а дихар береш шоашта йоккхий тайп-тайпара чоалхане станокаш, кхыйола агрегаташ бlаргайча. Шоай мастерских, цу агрегатех лаьца дукха дувцар мастерске заведующе Бекбузарова. Цу хана мастерске чуваьлар совхоза директор. Цо а дикка лаьцар берашцарча къамаьлаца. Юххера я, совхозе механизатораш, мастерске болхлой тоъаш боацилга дlа а хайта, новкъостал делга дийхар.

Цу сарехьа дукха уйлаш кхестар Махьмада керта чу. Чlоагlо йир цо итт класс яьккха ваьлча совхозе балха ваха.

Дlаенна яьлар тlеххьара экзамен. Цхьаккха «кхоъ» йоацаш дар аттестат. Тlаккха, шийна новкъостаща институте а ца водаш, Грозненерча профессионально - технически училище деша эттар яз. Цунна безабеннабар токара болх.

Цул тlехьагlа училищера хьа а ваьле, Грозненски ЗЖБК токара ученикалла балха отт Махьмад. Дукха ха ялале цо карьерзаю из доалхане професси. Сихха белгалвоал коллективе балхах дика кхеташ, дисциплина ца телхаеш, балха тlера ца воалаш, хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдергда оалийташ вола эlамига сар. Кастта токара III разряд лу Махьмада. Цунца цхьана, коллектива юкъарча вахаре а хьинаре дакъа лоац цо. Новкъостаща тешам боларах месткоме хорж из.

1973 шера «СевКавНИПИнефть» токаралла балха отт из. Нийсагlа хургдо, цар токараш тоъеш ца хиннадаь цига вохийтар аьлча.

Ше говзал йолаш волта сихха дlахайт Махьмада. Цунна тел човлханегlа дола заказаш. Хlаьта цо уж технически расчетех хила деззача тайпара сихен кхоачаш а ду.

Дlадахар кхы а кхо-диъ шу. Наькха санна лакхъелар токара говзал.

Хlаьта я сатем бацар Махьмада. Цунна дагадоаллар директора даь къамаьл, и, ше совхозе балха гlоргва яьха уйла а.

Иштта, 1977 шера вера из шоай юртарча совхозе. Гlадбаха тlайийцар кхоня специалист кхоасаш кхоераша. Гертара раьза хилар цунна директор — из хlана а вецвалаза вар цхьан хьина шийна хиннача къамаьлах.

Хьалхарча денош денз шийна ха а хьинар а ца кхоадеш къахьега ваьлар Махьмад. Лакха говзали билхах кlоаргга кхеташ хиларца сиха белгалвоал токарь ерригача коллективе. Дукхагlа шерашка болх баь шофераш, слесараш, механизатораш, кхыметтел керттера инженер ше а, каст-каста дагабуал эlамигача сагаца. Шийна тlадилла декхар, новкъосто даь декхар юха а ца тетташ, кхоачийде гlерт из массе а хана.

Хlаьта эlамига сар ше-м карагlдаьннача кхоачамбах lе сатуви вац. Цкъаза тоъац знанеш. Цудухьа из деша отт Серноводски юртбоахама техникуме.

Халонаш яьнеш, шийна ха ца кхоеш къахьегарца сий доал коллективе Махьмада. Цунна дола тешал да новкъосташа из вай республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттавар. Хlаьта из доагlаш даь сий а да.

Коллектива юкъарча вахаре а хьинаре дакъа лоац Махьмада. Из мехмастерске агитатор ва. Цул совгlа, из юкъевоагlа халкъа тlахьожама поста.

— Тlехдика токарь хила ца lеш, Махьмад тха коллектива дикагlвола член а ва, — йоах совхоза парткома секретара Боков Микаьила. — Говза, дошо да цул кулгаш.

Дика болхло хилла ца lеш, Махьмад дика да а ва. Хьалкхуви латт кхо йийг. Уж юхьанцарча классашка деша яха кийчлуш я. Хlаьта сесаг, Сахират, шийна марала цхьана совхозе болх беш я. «Ираз дола дезал!» — иштта йоах Соагlарча мел вихача сего Махьмада дезалах.

Д. КАРТОЕВ.

Харжархой тlаэца кийча я № 24 йола хоржамий участок. Шоай участке хоржамаш хаинахьа чакхдаха лерхl хоржамий комиссе.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа): хоржамий участка председатель Евсюкова Татьяна Ильинична, базови организаце «Чечингражданпроект» института парторганизаце секретарь Елисеева Инесса Давыдовна, агитпункта заведующи Колесникова Валентина Васильевна кхоана шоай де дезараш белгалдеш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

МАШИНАШ ТОАЯЬ ЙОАЛАШ ЛАТТ

Тlатеlla къахьегаш ба хlанз Шалински района «Обильный» яхача совхоза механизатораш, шофераш, техника тоаеш боалхараш. Къаьстта къахьег шофераша. «Тешаме тоаергья вай автомашинаш» яхача девизагlа шерра социалистически яхь а йоаржаль къахьийга болхаме йолча 14-нех 12 автомашина дийнал лакха йолаш тоаль яьккхай цар хlаьале.

— Дукха ха яйсаяц юхе йиса шиъ а тоаль яккха. Эггара дукхагlа ши-кхо ди даьлча новкъа йовла кийча хургья уж, — йоах совхоза автомеханика Саидов Солт-Ахьмада.

Автомашинаш тоаеча къаьстта хьинаре дакъа лоац шофераш Халинцев Ахьмада, Курбанов Сайд-Хьасана, сварщика Виноханов Сайд-Эмина, кхычар.

Оасаре къахьегаш хьабоагlа трактораш, тlехьаювза инвентарь тоаеш боалхараш. «Госкомсельхозтехникага» тоаяйта дlаеннараш йоацаш еррига трактораш кийчол мугlаре вlаоттаьй укхаза.

М. ЭПЕНДИЕВ.

ВОККХИЙ ВЕШ ДОЛА ХУВЦАМАШ

Моттигерча Советашка хlанзчул хьалха хоржамаш хинначул тlехьагlа, берригача вай мехка санна, доккхий хувцамаш хиннад Шалински районе а. Хаддаза дlахьош да промышленни, мах чубаха гlишлош хьалъелга. Масала, дlадахача шин шера Шаьла хьедаьд массеха дукха квартираш йола цlа а, эксплуатаце дlаеннай больница керда корпус, дукха тинаш. Бахача наха шоаш хьадаьд чухьа электричество а хий а долаш дукха башха-дина цlенош. Цул совгlа, итт километр хургйолаш газопровод, иззал йlаьха хинпровод йиллай Шаьла. Улицашка гlола дlаегlай 5 эзар совгlа ген кlотарги.

Иштта хувцаденнад город Аргуна сибат а. Укхаза хьаьй 1200 квадратни метр моттиг дlалоаца складаш, эзао квадратни метр шеръенвай мах беча организацей тикай помещенеш. Юкъерча шин школе хьайийлай 250 дешархочоа лаьрхlа консультпункташ. Аргуне бахача наха доакха совгlат да 690 менгена лаьрхlа керда больница, культура Дворец хьаьвар.

Шин шера дукха хувцамаш хиннад Чир-Юрта. Цига бах керттерча даькъе цементни заводе къахьегаш бола нах. Царна лаьрхlа юрта дукха хьа а даьд, дlахо хьадеш а да дукха квартираш йола цlенош, эксплуатаце дlаенний больница корпус, кинотеатра помещени. Цул совгlа, укхаза хьаеш я шера 40 эзар квадратни метр чухьа кул доакхаш тохаш йола плитка арахецаш хургйола завод.

Дукха керда гlишлош хьаьвай района кхыча юрташка а.

М. ЧАЖАЕВ,
Шалински района архитектор.

Нов. нов. В. К. МЕДАИ В. А. САЛЬНИКОВНЕН НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ РАЦИОНАЛИЗАТОР ЯХА СИИЛЕН ЦlИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Рационализаторски балха доккхий гlулакхаш карагlдувлараи общественни балха хьинаре дакъа лацарахи Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни рационализатор яха сийлен цlи лойла:

Мед Виталий Константиновича — медицински инструментий Гудермесски завода керттерча инженера заместителa.

Сальников Владимир Андреевича — Грозненски электромеханически завода мастера.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1980 шу, 20 февраль.

ПАРТЕ ВЕТЕРАНАШТА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИИЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, къахьегамхошта коммунистически кхетам луча бераьте болх барах, КПСС мугlарашка бола 50 шу дизарца дувзаденна Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Барнов Георгий Яковлевича — пенсионера.
Бартошек Болеслав Болеславовича — пенсионера.
Галевская Анастасия Тихоновнана — пенсионернана.
Дронов Иван Степановича — пенсионера.
Еременко Федор Прохоровича — пенсионера.
Жарков Николай Ивановича — пенсионера.
Миронов Александр Дмитриевича — пенсионера.
Перельштейн Любовь Эммануиловнана — пенсионернана.
Филенков Георгий Алексеевича — пенсионера.
Цупаев Магомед Магомедовича — «Роскульторг» ба-[illegible].

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1980 шу, 19 февраль.

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ГlИШЛОШЪЯРЕН АРХИТЕКТУРАН ГlУЛАКХАШТА ЙОЛЧА УПРАВЛЕНЕХ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ГlИШЛОШЪЯРЕН АРХИТЕКТУРАН ГlУЛАКХАШТА ЙОЛА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КОМИТЕТ ЯРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета гlишлошъярен архитектуран гlулакхашта йолча Управленех Нохч-Гlалгlай АССР гlишлошъярен архитектуран гlулакхашта йола Паччахьалкхен Комитет е.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1980 шу, 20 февраль.

Нов. В. Г. КУЛИЧКОВ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ГlИШЛОШЪЯРЕН АРХИТЕКТУРАН ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КОМИТЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

Нохч-Гlалгlай АССР гlишлошъярен архитектуран гlулакхашта йола Паччахьалкхен Комитета председателалла нов. Куличков Василий Григорьевич хьожаве.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1980 шу, 20 февраль.

Художника Ю. Конюхова плакат. «Плакат» яха издательство. ТАСС фотохроника.

ТIема а къахьегама а ветеран

МАССАЗА А ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА

Дахьх моастагIчох лорае из оарцагIвала везача хана, Дидигов Илез Дагестанерча Буйнакски торгови техникума йиълагIча курсе деша вагIар. Советски халкъа из Iаьржа ди тIаэттача миллионаш болча патриоташа санна, герз бе деллар Илеза а.

Выборге лаьттача стрелкови полкаца нийсвелар из взвода командира гIонча а волаш. Бера хана дена мах дукха безаш хиннача Илеза Iадаьмате чIоагIа гоамбеннабар фашистски гIаьрахой. Цудухьа деррига шиш денал ура а оттадаь летар из царца. ТIема товвал геттара дика Iомаль а политически сакхетам лакха бола а бIухо хиларах тарра, Дидигов Илеза портрет город Выборге полковой клуберча Сийлен улга тIа хьалтеха доаллар.

Сийлахь-воккхача Ленина цIи лелаю город гитлеровцех лораеш а хилар из. ДекIара денга чIоагIагIа тIагIертар фашисташ города, къизагIа хулар леш дола тIемаш. Цкъа, ишттa къиза хиннача цхьан тIем тIа нийсбIухоша тIехьашка кхайсар гIаьрахой, цар 19 танк а йохаеш, моастагIчун дукха бIухой а болбеш. Цига денал долаш лакъа лоацаш хилар Дидигов а.

— Из дар сона дицлургдоацарех дола цхьа ди, — йоах Илеза. — Сона цIаккха а дагаръургьяц Ленинград. Лаьттара хьастташ йоккхий топаш, тIера Iочуэтташ бомбаш яр. УрагIъухача лаьтто, эттача мIуро баьддерзадар сийрла ди, хIама хьа ца хозийташ дергаш къордерзадаьдар. Бакъда, тхоах цхьаккха а весхавацар, дицлацар Ленинград моастагIчоа караяхийта йиш йоацилга.

— Цкъа, тха полкацара разведке бахача ноха го бир фашисташа, — дIахо дуьц Илеза. — Тха взвода поиказ делар уж кIелхарбаха, аьнна. Артиллере новкъостал а деш, тIом баьча оаха хIалакбир тха разведчана го баь хиина берриге гитлеровцаш.

Цхьан дийнахьа дар из. Цхьан оагIорахьара йоккхий топаш етташ чIоагIа тIом бора фашисташа. Йоккхий топаш а цар тIара нах а мел дукха ба хьажа разведке хьожабир яраш. Из дар бийсаина 11 сахьат даьннача хана. ЦIеношта тIехьашка а лечкъаш дIабахар разведчинаш моастагIчо чIоагIало лаьцачахьа. Цигардар фуд хайра. ТIадилла денхар ма доаггIара кхоачашдир. Шоай новкъостий болча юха тIабоагIаш фашисташта къобелар яраш. ТIом бе бийзар шоайла дукха а дукхагIа болча гитлеровцашца. Цу тIем тIа яраш кот а баьлар. Бакъда, акхарцара ши новкъост къаьстар — командири цхьа бIухои. Цар денъий фашисташта кIал ца дита шоай взводе хьа а дена, сий деш дIадехкар акхар. Шиннахе а цхьаь наше.

Ишттa разведке ваха везаш моттигаш кIезига нийсъенияц Дидиговна. Хийла дукха безача новкъостех къаьстав из. Бакъда, из юхалекхаш кIезига бомбаьбец цо фашисташ. Ше а висавац моастагIчун пхо ца ихеташ. Хала човаш хиина, хийла тоаллургвий-хьогI ийна хеташ, хала волаш госпитале нийсвениав.

Денол долаш тIом барах Верховни Главнокомандоване хийла баркалаш кхайкадаьд Дидиговна. Цунна сийнай тайп-тайпара орденаш, медалаш.

ТIом чакхбаьлар фашистски Германи эша а еш. Дукха бIухой савна, Дидигов а цIавера. Бакъда, дегIа хиннача халача човнаша шиш могашал толкаяь яле а, цIатIа Iохавизар из.

1957 шера дена Илеза болх бу АМООС-е. Ремонтни служба мастерске заведующи волаш. Цо кулгалдаь коллектив хIара шера дика толамаш а доахаш хьа а еннай.

Ши шу даьннад из пенсе ваха, цхьабакъда Дидигов Сатой Илеза ситем баьц цIагIа вагIа. Из ва АМООС-а оборудоване техника тоаеш слесарь.

Укх шера а дика зел цуи болх. Шиш ханнахьа тоаль йинкар еррига техника — 46 тайп-тайпара автомашина, 5 экскаватор, еррига лаьтта оахка-мелиоративни техника а.

Производственни болх барал совгIа, цо хьинаре лакъа лоац коллективна общественни вахаре а. Из ва местнома председатель.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

Тахан Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи Ди

Шерипова отрядацара бIухо

ХIара шIей хьагIа массаза отт — Советски Эскара шу массаза дуз цу гаьнарча денойтех шерашкех цхьа тIайода Осмаев Баудина уйла. Дагаух цунна Чаьчан-Ойлара къе нах а хIаьта царца цхьана ше а, герз бе а делла, Нохчий ЦIеча Эскаре ваха а Бичерахонех цунна тIехье лаьттараштех дуьхьала тIом баь а ха.

Къеча нохчий баьчча Шерипов Асланбек кхайкар Советски Iаьдала тIехьарча къовсамкой мугIарех дIакхетара тIахьехаш. ХIаьта лоаман халкъаша дог раьза хиина хьаллаьцар из тIахьехам.

— Цу хана Чаьчан-Ойла вахар со, барайтта шу даьнна вар, — дагаухаш дуьц Баудина. — революце гIуланх де вахар. Исаев IабдулРашида команда еш хиннача сотнеца хьожавир. ХIаьта сога пулемет дикагIа Iомалйтар дукха цу хинале опыт йолаш хиннача сага — Дуртаев Абойна тIачIоагIъвир со. Тхо сотни Шерипов Асланбека команда еш хиннача Нохчий ЦIеча Эскарах дIакхийтар. ГIойтIа латтар тхо цу хана. Цига августе хабар дахьаш саг вера. Цо хоам бир, паччахьа инарала Бичерахова команда еш бола кIайбараш чу а хьийлха грозненски пролетариатах латаш латт, аьнна.

Сахьат-м даьннадацар Шерипов Асланбека дошлой грозненски болхлой класса оарцагIа болабеннача хана. Города йистте, Тыртови роща оалача моттиге кIетаръелар отряд. Городе юилаш топаш яр. Осмаев Баудин сотне командир кхийна бийтар.

— Хьо Шерипов Асланбека улувваьнна ваха веза, — аьлар командира. — Грозне гIоргва хьо. Пулеметчинаш эш цига.

Вийса алача хана города йисттерча улицагIа окопаш лийцар асламбековцаша. КIайказакаш тIетеIаш бар. ХIаьта топийк пулеметийн ала латтар царна дуьхьала. Массехк де даьннача тIоллае «Советски Iаьдала тIехьара къовсамхо» яхача бронепоезда тIа хьожавир Баудин. КIайча казакаша шоай хур дора бронепоезд йохае гIерташ, йоккхий топаш еттар цунна, хIаьта цкъа лоталь цистернаш йоахна поезд а тIахийцаяр цунна. Цхьабакъда, цунах аьттув баланзар цар. Бичераховцех вуар вийнеи ансар экккаваьи юталo а йоаккхаш чакхбаьлар из. Цу тIем тIа чов яь Осмаев Баудина, цхьабакъда, тов ма веалнеге а юха дIакхийтар шиш отрядах.

Юха а чIоаггIа лоаман халкъашка кхайкар Шерипов Асланбек новкъостал де оарцагIдовлара уж тIахьехаш. Хьалха болхача бIухошца вар Осмаев Баудин. Царна новкъостала сихха оарцагIбаьлар Йоккхача АтагIара, Урус-Мартанера, Шатоера, Борзоера, кхыча юрташкара къе нах.

ГIойтIа лораеш хиннараш та тIема кхоачам тоъацар, дукха боабора уж, хIаьта а шоай позицеш ца юташ дуьхьала лаьттача цар цига а котало яьккхар, деникинцаш тIехьашка баьлар. Цхьабакъда, тIом тIа-тIа чIоагIагIа кхохкалуш боагIар.

Март бутт бовш инарала Драценкос кулгалдеш хиина кIайча эскара доаньош тIахийцар Баудина юрта — Чаьчан-Ойлана. ДIаболхача наькъагIа цIераш йийттар цар шоашта нийсъеннача юрташта. Боккха тIом бар Алхан-Кале хиннар. Новкъостала оарц даккха говра баьри вера цигара. Говраш ма йоккха бахар цига домлой. Царца вар Шерипов Асланбек а. Улицашка бора тIом. ала баьнна йоагар юрт. 4 дийнахьа лаьттар из тIом.

Воздвиженски тIемах дуьц Осмаев Баудина. Сел воккха ше воллашехьа а, тамашийна дика дагадоагIа цунна деррига а, цхьаккха хIама дицдалийтадац цо цу тIем тIа хинначох.

— Асланбека майрдаьха тхо тхоай са ца кходеш латар моастагIчох. НIайча назакий мугIараш жедделар. Цу хана гуни бихкье хьагучанйккхар тха сий доле командир. ЦIогIа техар цо «Хьанарадувла! Дуьхьале ярах хIама хургдац!». Цу минуте топий таташ даьлар, меттаьа кхийтта Шерипов Асланбек теккха чувахар говра тIера. Тхоа бIаргагуш валар ишта хилар цуй.

Цу хана дена дукха шераш дIададад, хIаьта а дошдо хиннача дагадоагIа А. Шериповна, Н. Гикалоца шийн хиина вIашагIкхетарaш. ДагабоагIа цунна шийца тIем тIа хиина, цига боабаь новкъостий а, шийца тIем тIа а хиина хIанз дийна бисача новкъосташна цхьана из хулаш а боагIа цхьайола ха.

Маьрша денош хьатIаьттар. Граждански тIом чакхбаьлар. Хьалха пулеметчик хинначох шофер хилар, массехк шера из болх а бь, хIанз пенсе тIа вахав.

С. ВОРОНИН,
тIема ветеран.

Танкаш хIалакьеш хиннар

Из дар 1939 шера сентябрь бетта. ХIанз а дика дагадоагIа Евлоев Ахьмада из ди.

Делкъа ха хулаш юрта Совета хьалхашка митинг хилар. Из хетаьяр ха бола ялат чуийца даьлча Инарнъера кагирхой эскаре гIулакх де накъабахара. Къахьегамо хьалха латтараштa мах бола совгIаташ а грамоташ а телар. СовгIаташ деннараштa юкъе вар Ахьмад а.

Митинг чакхъьлар. ЗегIе бекаш бар пандар.

Къаста веза ха а хьатIакхоач. Ши говри ворден кийча я. ТIеххьарчарца Ахьмад а тIахов ворзана.

Кавказера кагирхой тIабола поезд берригачь мехка гIолла чакх а яьнна, тIеххьара сецар город Благовещенска гаьна йоаццаш улача Вожаевия яхача станце.

— Эй, вежарий! — укхаза-м тханцига, Доланоа, сапна ма йий, — аьлар Алероев Нурдина. Морхаш а дарзагIа делха догIа а тара-м да. Арикъалбаха белабелар лоамарой.

Ахьмад Благовещенска гаьна йоаццаш латтача артиллерийски полке хьожавир. Цу полке хилар из 1942 шера октябрь бутт юкъеихачIалца.

МоастагIа Волгана. Кавказа мехкдаьттана тIагIерташ вар. БIухой тIем тIа баха гIерташ бар, бакъда, командоване юхабеттар уж. Японски самураеш бар Гаьнарча Малхбоалехьа герзах ка етташ. Лицъеннацар царна Холхин-Голе хиина событеш.

Шоай лоIамагIа тIем тIа дахийта тхо, аьнна дехар даьча цхьабараштa мукъабелар командоване. Ахьмад а вар малхбузехьа латтача тIем тIа йодача эшелонаца. Дукха ха ялалехьа из тIахинна эшелон дIакхаьчар вай эскаро моастагIчох мукъаьккхача Орел яхача городе. Укхаза Ахьмад хьожавир города гаьна йоаццаш лаьттача дивизе.

— Цу деношка зала тIом бир оаха, яхаш дуьц Маге Ахьмада. ТIагIерташ йолча танкашта йоккхий топаш еттар оаха. Кхо танк йоаташ яр, йиълагIъяр йохаяьлар. Танкаш тIехьашка яьлар. ТIаькха моастагIчун пехота атаке яхар. Из а нIташ бомбаь я човнаш хиина а нах буташ, тIехьшка яьлар. Из са хьалхара тIом бар.

Бакъда, из тIеххьара тIом бацар. Дукха лета везаш, халонаш ла еаш дар тIема наькъаш.

Курски дуге хиннача тIем тIа а белгалъяьлар сержанта Евлоев Ахьмада кулгалду расчет. Цу деношка дивизиона батарея хьуц йисте латтар. МоастагIа артиллерийски йоккхий топаш етта воланелар. Лаьтта ягадора самолетий уагIаро.

Самолеташ дIалахар. ХIанз танкаш йолаьургья. Церга дукха хьежа везанзар.

— Гитлеровцашта хезар батарея йоха а яь, никъ мукъа ма бий аьнна, — дуьц Маге Ахьмада. — Уж кхыметтел люкаш а хьайийла йоагIар.

— Тоха! — аьнна команда хезар. Хьалха теха йоккха топ дIакхетанзар. бакъда Ахьмада шозлагIа техача машина йохайяр. Из кхоалагIа танк яр батарея йохаяр.

— ТIом массехк сахьата лаьттар, — дагалуьц Ахьмада. — Малх чубузаш латтар. ВорхI танк ала баьнна йоагаш яр. массехк танк йохаль, юстаръьнна латтар. Бакъда, мел тхо цухьалъэгтадале а, моастагIа юхатоха магаизар. Батареяна доккха зе даьдар. Дивизиона штабаца бувзам отталацар. Цу хана тхона тIехьашкахьара гIабоагIаш бар фашисташ, Гобеш латтар.

ЦIаьхха снаряд яйккхар. Из йоккхача топа уцтах кхийттар. Расчет топа юкера дIакхессар. Цхьа ха яьннача гIолла Ахьмад хьаккхийтар. Садаха хала дар. Ше мичча а шийна фу хиннад а кхетадацар цо. БIаргашка боал латтар. Юх а кхетам чура ваьлар из.

Ахьмад госпитале дIаваьхийтар. Лораштa ца хийттача бесса Ахьмад сихха тоалуш воагIар. Дукха ха ялалехьа шиш тIема даькъе юхавера из. Укхаза парте членалла хьийацр майра бIухо.

Сержант Евлоев Ахьмада тIом баьб Украина, Белорусси, Польша мукъайоаккхаш. ТIеххьара цуи тIом хилар Берлин йоаккхаш. Укхаза керта чов хилар цунна. Из кхоалатIа чов яр. Коталон Ди хьатIанхаьчача хана Маге Ахьмад госпитале вар...

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа тайп-тайпарча балхаш тIа хиннав Евлоев Ахьмад.

Б. ЧЕРБИЖЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

ДоттагIлен бокъонегIа

...Из дар Сталинградски областа Котельниково яхача городе. Немецки самолеташ цIермашиннаькъа вокзала гонахьа гIолли бирсе кхестар. Массехк бомба кхессар цар, бакъда, цох а гIулакх хиланзар.

Хамзаев, цун новкъостий Ботвинников, Обозин, Попов, майра латаш бар моастагIех, цар лоацача хана йиъ самолет чуйтаар. Самолеташ лоталча немецки летчикаш парашюташца чуихковсабелар, амма вай гIаш лелача эскаро хьалийцар уж.

Хамзаеви цун новкъостийи са ца кходеш моастагIех летарах дола месалаш дукха кхула йиш яр. Дукхала а хиниаб уж разведке, моастагIий чIоагIIеленаш йохаеш.

Хамзаена майрал, денал дувц цунна тийнкача дукхачо тIема совгIаташа. ТIема совгIаташта уллув дода моьрниича валаре деьхараш а: «Октябрьски революце», «Знак Почета» орденаш, йиъ медаль, дукхе кхьдараш.

— Сайца тIем тIа хиннача новкъостел эIамагIа вар со, — дагалуьц А. Х. Хамзаева. БоккхагIчар хьддлаза гIоновкъостал дора сона. Къаьстта сона гIулакх деш вар нохчий мотт ховш вола грозненец А. Попов.

— ТIема халача шерашна аз дика кхетадир доттагIалла ахилта фу яа. Яйзар советски вахара хьисаие совлеаш, гуманизм, коллективизм яхача [illegible]

шаь шера бьоб цо из этта боаца болх. Хьинаре къахьеташ хиннача шахтера «Шахтерская слава 1-й степени» яха медаль, «СССР сийлен шахтер» яха цIи еннай.

ТIема а къахьегама а «ветерана цIей долча хана безамо тIаювх шиш шахтерски форма.

А. Х. Хамзаева кIант кховаткъа шу доалаш латт. Пенсионерага сиго яла хIама лацар из шиш шIагIа вьагIата а. А. цох хIама хилац. Коммунист Алимхаджи Хамзаев вахаре юккъера латта бенам болаш вац. Аргунски территориальни партийни организаце партбюро член а волаш, цо хьинарг дикалоац общественни хьаже. Хамзаев [illegible] лаьттан города санитарни хьалац тохнам хьинарга рейдови бригадана. Цун инициативагIа город тоаяра массехк субботник хиннад.

Аргунс дукха ба интернациональни деzаяш, царна Хамзаевъ бараш а болаш Тkъаь итт шу совгIа ха я Алимхаджи Хамзаевичи Екатерина Георгиевнаи цхьана баха. ДоттагIала законах бахача цар кхо бер кхедаьд. Дешаш долча бераша а производстве болх бечар а шоай даси наниси санна мозал а гойташ къахьег.

— Са воI — Алин — Аргунски № 3 йолча юккъерча школе 10-ча классе доша нагIа, — дуьц Хамзаева. «4», «5» йоахаш деш цо, комсомолец хилара цунна хьаинара дака лоац школьни общественни вахаре.

— Дета салаIам хул наха хье оашиха хайча, царна новкъостал де вIашхьдаьлла, — боах Алимхаджин Хамзаева. — Цо иш лу дие цо кхешш кхы а хийц дикагIа лаккьега.

Х. МУКАЕВ.
Автора сурт.

СССР ГЕРЗАШЦАРЧА НИЗИЙ ЦЕНТРАЛЬНИ МУЗЕЙ

Москве ЦIена майда тIе торгови радашке (хIанз ГУМ чуйолча здане) граждански тIема шерашка хьайийллар контрреволюценеи кхьча мехкашкерча интервенцеи дуьхьала латташ ЦIеча Эскаро яха котало наш юкъаш выставка. Цу выставках хилар 1919 шера 23 декабре Республика Реввоенсовета приказагIа вIашагIъелл ача музея эггара хьалхара экспозици. Советски Росси тIеххьарча шин шера ЦIеча Эскареи Флотеи тIема образоване, культурно-просветительни политически кхетам балара даькъе карагIдаьккхараш Республика дуккхача наха шерра дIадовзийтара вIашагIъеллар из.

Сийлахь-боккха Октябрь хинначул тIехьагIа эггара хьалхара историко-революционни музей я из. СССР Герзашцарча Низий Центральни музей тахан — из боккха Iилма-тохкамеи политико-просветительни учреждени я, мехка тIема-музейни гIуллакха перттара центр я. Боккха кхетамеи Iилма-тохкамеи болх барах музейна еннай ЦIеча Байракха орден.

Советски тIемашна яха сийлахь-йоккха котало хьахьожаш йола 12.000 совгIа экспонаташ массанена а йовзийта хьаьсноккхаш я. Мах баь варгацаш а бIуний цIе байракхаш. Эггара езагIа ерах я Котало Байракх.

СУРТА ТIА: Москвера СССР Герзашцарча Низий Центральни музей.

О. БУЛДАКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Политически обозревателa заметкаш

ЛОНДОН—ВАШИНГТОН: КХОХКАМ ЛАЬГIБАРА ДУХЬАЛА БАЬ БАРТ

«Таймс» яхача лондонски газета хIара номер тIа язде доладеннад «Британера граждански баха них атомах лорабара» темах. Хьехараш ду, лачкъа моттигаш мишта кийчъе еза, малагIа запасаш е еза, бомбаш чуеттача хана фу де деза яхаш, кепаетт лачкъача моттигий пиалаш тхофлашi мел сома хила деза хьахьоккхаш йола чертежаш... Малаа Англена бомбаш чуетта дагавар? «Кхераа», шечо яц, «Таймсо» дувцачох, Советски Союза оагIорахьара ба.

Из я хIанз МалхбузехьатIема истери хьалхьейра кампанена йола типични иллюстраци. Цхьаккха ди дагIац британски прессо, аьттехьарча политикаша «советски тIема низ тIеххилларах» дувцаш англичанаш кхера ца беш, герз хьадара ю расходаш алсамъяха езаш хиларах уж тешабе ца гIерташ. Къаьстта бIагальника цхьа башхало я цу кампане — цун лаьхълар а гIеттар а шийн американски арахьарча политически курсо тохача аргIанарча голана синхронно тIатайжа хилар.

Европана йола шийн ракетни план чакхъяккха йоалалу США, хIаьта Британе массанел хьалха хьаллоац из кхераме хабар. США тIаьц пхе шера йола герз хьаделга сихдара план, хIаьта Британи массанел хьалха йоал цу новкъа — чIоагIъю шийн герз кердадаккхара шерра программа. Персидски залива блокада оттае тохалу США, хIаьта американски кемашта тIеххьа цу районе докийт английски кема. США-с кхайкаю СССР дуьхьала торгови а кхыйола а санкцеш, хIаьта Британе ужжамоча гIуланкхашца хьаллоац американцаш. США оал Москве хулача Олимпийски ловзарашта бойкот е еза, хIаьта Британи кийча я массанел а хьалха Вашингтона тIехьаяла...

Къаьстта гуш ба англо-американски «барт» тIема сфере. Шийна тIалатташ йоккхий экономически халонаш йоллашехьа а, тIеххьарче деррига шерашка, Британе тIамe гIуланкхашка дIаахийта залови хьамаи продуце процент НАТО чубоегIача малхбузеевропейски моллагIча кхыча мехко ухийтачул лакхагIа дар. Цхьабакъда, НАТО гIолларча шийн союзникашка тIема расходаш кхы а лаккъе аьнна Вашингтоно баь тIахьехам кхоачашъе еза директива санна тIаийцар Лондоно.

Герз алсамдаккхара даькъерча английски кердача программа керттера лостам — ядерни потенциала низ совбаккхар. «Поларис» яхача форда кIалгIолла лелача лодкай метта кхыдараш «Трайдент» яха американски ракеташ тIалаттараш хьадара пхи миллиард стерлинг фунт хьожаяй. «Шевелин» яха план кхоачашъяро — «Поларис» яха ракеташ хьожаяра система эргаьккха тоаяро — дIалоацаргья кхы цхьаьккха миллиард фунт. Цунна тIатохаргда вай. НАТО планага хьежжа Британи декхарийла хиннай 160 керда американски тIкъамаш дола ракеташ шийн территоре тIа дIаниисъе — блокага гIолларча кхыча моллагIча партнерачул дукхагIа.

Герз хьаделга сихдеча баьнкха из керда гIа бувцаш, Великобритане оборона министра Ф. Пима кертагIдаьккхар, из баккхар ВIашагIкхийттача Штаташа могадеш а хьаллоацаш а хилар. Вашингтоно, аьлар цо, боккъонца хьаллоац Англе стратегически юхадеттара потенциал хилийтара идея, хIаьта цу тайпара дола инаш хьадара гIо дергдолаш а я. «Англе шийн юхатохара лаьрхIа ядерни низ — министра яхачох, — вай союза кхерамзле Iалашъеча союза член болча цхьанна а кхыча мехко практически лаца йиш йоаца дакъа лацар да. «Миштай амбицеш! Лондон доккхал деш я, герз хьадара вIалла уйла а ца еш расходаш яра НАТО гIолларча берригача партнерел ше тIехьялaрагIа. Нах хьогаргболаш хьалхле-м яц яьккхар...

Герз хьаделга сихдара даькъера Вашингтона милитаристски курс хьал а лоацаш, Лондон низза барта я американски партнераца Гартарчен Юкъерчен Малхбоалерчу а Персидски залива зоверча а событешца дувзаденнача дешашта. Укх деношка, парламенте къамаьл деш, Англе кхыча мехкашцарча гIуланхий министра лорда Каррингтона заявлени яр. ВIашагIкхийттача Штаташца цхьана «Ормузски пролив лорае кийча я» Британи аьнна. Хьанах лорае? Советски Союзах. Лорд цIийлуш вац СССР цIанкха а Ормузски пролива тIагIерташ а наьха мехкдаьттана тIаккхуваш а ца хилар шийна дика ховшшехьа а. Англе кхыча мехкашцарча гIулакхий министра керттердар да ше ВIашагIкхийтта Штаташ хьаллоацаш хилар дIахайкадар. Дуьхьал уж мабий, ховш долча тайпара, цу регионa блокада яра кхераи тIатуьсвраш!

Дукха ха йоаццаш ше Турце, Омане, Саудовски Аравe, Пакистане, Инде ваха волаш а из дувзар Каррингтона — американски политика пропагандист гIертар шоай «вахара хьашташ» кхыча мехкий чотагIа леладе лерхIача американций претензеш нийса я ала. Долчча бесса аьлча, американски дараш хина Iай уж? Низ болча партнерах дIа а кхийтта, Лондона-м дицлац шийн хьашташ а. Каррингтона воажа, хIаьта иштта Англе Пакистана тIема кийчо е гIо дергхиларах, Турцеца цхьана тIема даькъера гIуланкхаш леладелга дегIадоаладарах. Омане хIанз латта режим хьаллацарах йолча премьер-министра Маргарет Тэтчера заявлене тешал ду Лондон «Суэцера малхбоалехьарча» политика юхайоалае гIерташ хилара.

Амма, ховш долча тайпара, из политика чакхъяха торо йолаш хиннац Англи кхыметтел дикка шийна аьттув болаш хиннача ханашка а. Сенах дегондало яь хьуаз из хIанз? Нагахьа санна къамий кортамукъален болам бинаб аьнна хетануш яле, цу тайпара расчеташ кIал кIийле йолаш яц. Хьалха хинначул а кIезигагIа безам болаш да хьалха «британски влияние сфера», хиннача моттигашкара халкъаш хIанз Лондона а Вашингтона диктатегIа даха. Кхыметтел из диктат «лорабара» предложенеца хьулаль яле а. «Американски тIема низ гIонца регион лорахрах йолча президента Картера предложенешта жоп луш, — язду «Крисчен сайенс монитора», — Персидски залива районерча массехк хьалхле лелаеча Iарбий мехкдаьтта доаккхача паччахьаликено аьлар: «Баркал, эшац».

Амма Вашингтоно хIаьта а шийн армада ухийт Персидски заливе, царна тIехьа чугIерт британски эскадра а.

А, доккха хьаькъал хилар дац хIанзарча американски политика фарватере лелар. США а тIехьа дуккханеша авантюрия. Америка а Европа а хьаьнгашта дуьхьала лоархIача политика фарватере. Доккха хьаькъал хилар дац разрядка американски ракетех хувцар, чоалхане проблемаш машара наькъаца къестае гIертарашцара барт цIаькха а дерригача дунен жандарма чхьоккар беелача Вашингтонацарча бартах хувцар. Цу жандарма халхархо хилар вай ханерча дунен тIа чIоагIа хьогачарех хIама дац.

Европа дерригача мехкий, цу даькъе Англе а, боккъонца дола хьашташ — кхохкама разрядка яр. «Разрядкана йола цхьаккха альтернатива яц Европа, — лерхI «Обсервер» яхача английски газето. — Европе разрядка никъ чакхбаккхар — из Малхбузенна бола кхерам байбе а из шийн кхерамзле чIоагIа хиларах теша а лаьрхIа йола советски хIилла яц... Малхбузенна а Советски Союза а эшашдар да Европе стабильни хьаддан йола герзийн доазонийн баланс лоаттаяр, машаре барта бахара наькъаца мара хувцарг а йоацаш. «Истинаш, цо хьахьоккхача бесса, гуш да английски общественносте, хIаман нийса уйла еш болча берригача британцашта.

З. ЧЕПОРОВ.
(АПН).

Лейк-Плэсидерча олимпийски ловзарашка

«Санхуьш вар со: фински хоккеисташцара вай матч хала хургхиларах, — аьлар СССР-ни Финляндел сборни командаш, счет 4:2 йолаш советски хоккеисташ иот а боалаш, лейзачул тӀехьагӀа олимпийски чемпионий хьехамча Тихонов Виктора. — ХьалхагӀа йоккхий коталонаш яхарах кӀезиг - дукха сатийна бар вай бараш. Из ихетадора аз, царна хьалха а даьхадар, бакъда аз яхар «дӀахачацар» царга.

Финнашка хьалхле йолаш счет 2:1 йолча хана вай берйига хоккеисташ бацар тӀатеӀӀа ловзаш, тӀаккха Жлуктова звено ханна юкхаьиккхар аз. Бакъда йиъдагӀа йола «тройка» хоастае дог доагӀар са, белгалвакхха безам боагӀар 55-ча минуте йоккхача товзалца, цу матче эггара маьхегӀа йола гол чутеха юниор Крутовъ».

Лоацца аьлча иштта чакхъяьлар финнашца хинна из хала матч.

Дага доецаш хӀамаш нийсделар аьнна хеталора спорт езараштa фигуристий-одиночний яхьаш йолча хана. Цу тайпарча программа керттера «специалист» лоархӀеш вар вай спортсмен Ковалев Владимир, хӀаьта а цо пхелагӀа моттиг мара яккханзар. Из нкетаде хала дацар, хӀана аьлча из лоархӀаме старт хьатӀакховачa хана Ковален... метта уллаш хиннав йоккха температура а йолаш. ХӀаьта а Ковалев шин хинна ша тӀа ваьлар, шийна могар а дяр котало яккха тӀерташ, бакъда, кхоннха а фигура кхоачашъяьчул тӀехьагӀа из кхиьчар... лорашка.

Хьалхара моттиг яьккхар ГДР-ерча Ян Хофмана — 1974 шера дунен чемпион хиннача, шолагӀа моттиг — американца 1978 шера дунен чемпион хиннача

Чарльз Тикнера, кхоалагӀа моттиг — американца Дэвид Санте, йиълагӀа моттиг — ингличанина Робин Казинсе.

ТиъоалагӀча феврале ГДР спортсмений аьттув болаш чакхдаьлар ловзараш: цар кхоъ хьалхара моттиг яьккхар — биатлонистий (10 км), двоеборций, совлозаш хехкарий (ши сиг тӀаьатӀаш) яхьашка.

Биатлонистий яхьашка вай спортсмена Алиния Владимира простуда хинна корта лазаш температура йолаш воллаше а ловзараш долча хана кӀаштӀехьдаьлар декал ураоттаде а къонахчал дӀагойта а.

Ша тӀа спортсмен хахараш деш хьалхара моттиг яьккхар советски спортсменаша Линичук Натальяси Карпоносов Геннадеи.

СУРТАШ ТӀА: Алиник Владимир (Пермь), Линичук Натальяи Карпоносов Геннадии (Москва).

ТАСС фотохроника.

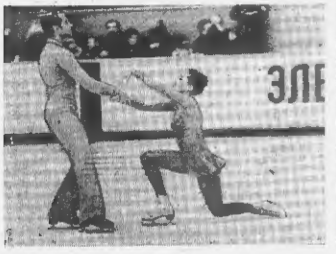

ЭСКАРЕ ГӀУЛАКХ ДЕШ БА ВАЙ МЕХКАХОЙ

ДАЙ-МОХК ЛОРАБЕ КИЙЧА ВА

Люк хьа а йиллa, тӀехьарга кхачначца танка чура хьаравьлар со. Шийла я! Эттача кӀийча дечнах хьалха йода танк а хелла мара бӀаргагац. Цо хьаьраетта газ а шелайх этта дохк санна кӀай я.

Хала да тӀема машинаш лелае. Ерригa а са уйла я из лехнаш вагӀача механик-водителаца Орцуев Русланаца.

«Газ Іоз'Іатоха! Стоп! ТоъаргӀа хьона», — хьехар ду аз цунна. Бакъда, дувцар дӀахозеш е дӀахозе а са хьехар эшарг вац на. ХӀаьта а чӀоагӀа лов-кх соне шийгаре цо гӀанат а ца доаккхийташ, цу халача нийсъелх из чекхвалар.

Дукха ха яц Руслан тхьа экипажаца воле. Себаре, хӀаман хьисап долаш воле из зӀамига сиг массаниена а дукха везавелар.

Орцуев Руслан Гудермесера ва. Эскаре валехьа Грозне гӀишлош еча хиннав из. Цун специальность бульдозерист я. Эскаре цо хала а доацаш керовзийр тенка механик-водителя специальность. Хьалхарче деношка цох леьце прапорщика Орлова аьлар:

— ТӀехьашка вартелаш вац. Дика водитель хургва цох. Техника дукха еза, къахьегаме тӀера ва. — Ерригача экипажаца дувц оаза тӀаьйца социалистически декхараш. Тхо отличникаш хила лерхӀаш да. Тха берригa кагий нах низ а хьинар а долаш ба. Наводчик Белевич Иван, белорусс — подразделене дикагӀчарех цаь. Заряжающи Куспанов Каюм, казак — отличник. Керда вена из цхьа Орцуев. ХӀаьта цун безам хуле цо а ІоӀмаерга тӀема техника, цунна ноекъостал да кийча ва массаза а.

Подразделена дикагӀа йолча сержанта Николаева экипажаца яхь лаца ловзхӀар оаза. Тхоашта атта хургдоацилга кхетадеш дар тхо. Николаева экипаж массаза а тӀехдика хьокхамаш доахаш я, кӀаьта тхо юкъера лерхӀа могаргдолаш да.

Цхьанашта дийцар оаза маьлегӀча дисциплинашта дукхагӀа теркам тӀаахийта беза, хьалхагӀа да дезар фу да.

ЧӀоагӀа дукха дешар оаза. Дийнахьа оаз дьчун сарре хьа итогаш йора.

— Тахан танк лелаярах пхиъ яьккхай аз, — Руслена аьлча кагий нах гӀадбахар дувца дезаш а даш.

ХьатӀахкхьчар тӀема гӀулакха ше кхийнахга дӀаьоенхе деза ди а. Тахан топа кхуьса еза. Хьанна дага дар иштта чӀоагӀа хеттам хувцалургба, аьнна. Танкисташта чӀоагӀа новкъарле ю тахан эттача дехко...

Подразделене командира офицера Денисова да дезар белгалдоаккхеш аьлар:

— ГӀулакх тӀем тӀа санна хургда. Экипажаш гоезал такхара тахахарчул дикагӀа кхи да доагӀаргдац.

Массаьк сахьат дешнаьд декъача дахка ювкьа гӀолла тхо долла. Шеьра моттиг тӀехьашкагьа йисай, ника дукхагӀа урагӀа болабелар, дохк лаьгӀделар. Танка чу юхаӀочуваьлар со. Триплексах дӀахьежача бӀаргагу кӀотаргаш, царел тӀехвальтча — кӀай аре.

Танкаш атака яха кийчлуш я. ТӀема машинаш дӀайолхача маьхьагӀа дага йоаца калонкаш нийслу — имитационни средствош лелх, кӀоагаш, орш довлк, норавала везаш хьмини кхаше да.

Цу тайпара эттача хьалашка хӀераме лакха гоезал хила еза, сиха къоастаде деза фу дича бакъахь да, массава а цхьа декхар кхоачашдеш хила веза.

ТӀехьара минутaш... Берригa низ, денал уреттадеьд. Сигнала цӀе ракета логвлу. Цу секунда шлемофонашка дьахоз командира оаз:

— Массава а хьалхашахьа!

ТӀема машинаш чуьхьад «моастагӀа» волча оагӀоратьа. Котало йоаккхаргья гоезагӀа. сихагӀа хиннечо. Аренгахьe сихха дӀа-са хьеж со. Гувна тӀехьашка паттача танкаш бӀарг иккт. Наводчико дӀаерзаво цель йоккха топ.

— ШоллагӀа ориентир, аьтта оагӀоракьа — танк, — доклад ю Орцуев Руслана. КӀант ва! Цо а ноекъостал ду «моастагӀа» гучаваккха.

— Геттара сиха атака доле тхо. Соне бӀаргагу «моастагӀ-цуна» хьалкара сангар. Ков а сиклу тхо...

...Рист а ца хулаш, гӀаьпенаш увзаш дагӀа тхо. Массава а дага дикахетар хинна, хьалхашка паьтӀа декхар кхоачашдаь ва. Экипажо лакха оценка а йолаш чакхъяьккхар дешаратӀема задани.

Иштта дагӀа пеьцар гӀа тӀема экипажо а СССР Гераой царча Низий 62 шу дизаре нахьабойкаш тӀайа социалистически декхараш кхоачашдеча.

В. ХАРЬКИН, эскар.

ЦУНАХ ХУРГВА ВИЗЗА ЭПСАР

Советски Эскаре гӀулакх де вахалехьа ДОСААФ-а берий-кхелетарий спортивни школа чакх а яьякха спорта хьалхара разрядник радиоспорта тренер вар комсомолец Цатуров Александр.

Эггара хьалха Александр Анатольевич Германски Демократически Республикерча Советски Эскара группе бувлама часте Даьхено шийна тӀадкила бехктоккхамс декхар кхоачашдеш хилар. Ах шу довлавше я цу яьхар тӀема а политически а гӀулакхий отличник, классни специалист яха сий долла цӀераш, зӀамагӀа вола сержант яха звани а ехла отделене командиралла хьожавир из.

Александра за Цатуров Анатолий Леонтьевич слесаралла болх беш ва «Грозэнергоремонта» РНТ. Цо чӀоагӀа доккхал ду шин воӀ — Александр — Симферопольски лакхерча тӀема-политически училище деша хьожаваь.

Укх денога, экзаменационни сесси чакхъяьнначул тӀехьагӀа, отпускаx цӀаьена хилар Цатуров. ГӀадбаха бар дик лаьен, боакхача безамца тӀаийцар из цо болх баьча радиошколе а. Дика чакхдаьлар цун школа хьехархошца, новкъосташца хинна вӀашагӀкхетар.

ЦатуровгӀар а радиошкола коллективо а доккхал де хӀама да Даьхе тешаме лораер цар хьалхехевар.

П. ЕМЕЛЬЯНОВ, Заводской района воен. ком.

СУРТА ТӀА: курсант А. А. Цатуров.

Автора сурт.

ДИЙНА ӀАЛАМ ХЕСТАДЕШ

Укх деношка П. З. Захарова цӀерагӀча изобразительни искусствай Нохч-ГӀалгӀай республикански музее хьайийллай «Іаламн фантазин» яха выставка. Цига я дешархоша, болхлоша, гӀулакхерча наха шоаш мукъа болча хана гулъаь сакъердаме экспонаташ.

Из кийчъаьча нахах шеко йоацаш аьл йиш я уж хӀаман хьисап долаш, гонахьара Іалам дукха дезаш а дика довзаш а нах ба, аьнна. ХьунагӀа нийсъеннача муръеннача гудиргах, лаьттара хьабаьккхача дахчаи оалах, хьайзача сарьгах е хи йисте хьатӀабьяннача эрзах цар хьаду тамашийна оалхазараш, бирса оакхарий, тӀак аьнна кӀантий.

Иштта кӀант ва искусствай Нохч - ГӀалгӀай АССР заслуженни деятела кинорежиссера Татаев Илеза композицеш дӀайолалуча латтар я. Из веррига а халкарах чуйна воалл. Цун дегӀ къона, низ болаш да. «Лезгинка», — аьнна цӀи тиллай цох Илеза.

Ала деза, Илеза ерригa композицеш вахарца чӀоагӀа чам болаш, дегӀаца мекъал йоацаш, къонала ка да луш йолга. Лоамара боккхий нах дагабох «Олимпиец» яха композици бӀаргаяйча. Уж санна гӀийла, яра юхь йолаш, дегӀа маьжений, низ болаш ва из а. ХӀаьта цецвала хӀама дац ка ведда водаш хиларах. Лоамара боккхий нах цӀаьхха а хинязбац мекъа болар долаш, шоай кхача безача ханнахьа дӀа ца кхоачаш.

Татаев Илеза хьайбашца, оалхазаршца бола безам хьахьокх укхаза гулъяьча композицеша. Шийн кӀориг фе лораеш латт сай, жос гӀетта, бӀаргаш а хьерзадеш йода борз.

1970 шера мара воалавеннавац Илез декоративно-прикладной искусствaца дакъа лаца. Бакъда, цу лоацача хана цун вӀаштӀехьдаьннад Дай-мехкацара шийн безам композицешка гӀолла хьахьокха.

«Іаламн фантазин» яхача выставке дикка моттиг дӀалоац А. Шерипова цӀерагӀча мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора М. А. Чеботаева композицеша. Из выставке тахан хьалха нийсвеннавац.

1975 шера хиннача республикански выставке цо хьалхара диплом даьккхар. Шийн декоративно - прикладной искусство гойташ Москве а хишнав М. Чеботаев. Цун кхоллама лакха мах а баь 1977 шера цунна бронза медаль елар.

М. Чеботаева композицешца ба фаьлга турпалаш: тийша болх боалла шайтӀа, бирса борз, цогал. Уж я «Леший», «Тоска», «Ханжа» яха композицеш.

Терван тӀаозаш я «Текха аьнна кхеллачоа гӀетта лела могаргдац» яха композици. Цун автораш ба къонача натуралистий станце дешархой. М. Горьке фаьлга турпалаш — бӀехали кери — дийна болаш санна хьона вӀаштӀехьдаьннад къонача натуралистий. Мел урагӀа хьеже а могаргдац бӀехала кера санна гӀетта сигӀа баха.

Музея экспозицешка я дукхача выставкашка дакъа лоацаш хиннача Попандулла Константин Дмитриевича произведенеш. Константин Дмитриевича къаьстта оалхазаршца безам болга хьахьокх дар. Укхаза я страус, бов, павлин, нер, кхыдола оалхазараш.

ТӀехьарча хана вай цӀагӀара дӀаьннай дахчан пхьегӀаш. Укхаза гулъаь декоративни яраш бӀаргаяйча юха а дог отт царга.

Музее гульяьча композицеша хьахьокх цар автораш дийна Іалам дезаш, фантази йолаш нах болга. Цар Іомаву гонахьара Іалам дукхагӀа деза, из лораде.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ЦӀЕЙШ ДОЛЧА ДЕНОШКА ХУРГДА

23 феврале

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. 10.00 — 18.00 Советски Эскарен ТӀема-Форда Флотен 62 шу дизара хетадаьча концерта радиозапись. 19.00 Хьокхаргаа «Родословная подвига» яха документальни фильм.

Химикий культура Дворец. 12.00. Советски Эскара денна хетадаь утренник. 15.00. «Сибирью рожденные» яхача ансамбла концерт. 17.00. «Книжкай дунен тӀа» яха объединени. «Салте массаза а салте» яха литературни дешараш.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 15.00. Советски Эскара 62 шу дизара хетаь «Непобедимая легендарная» яха берий утренник.

Пролетбата цӀерагӀа культура ЦӀа. 12.00. Болх беш за «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 13.00. Болх беш я ловзаргий автоматаш. 14.00. «Револющс рыцараш» яха тематически сайре. 17.00. «Несокрушимая легендарная» яха лекци. 17.30. Советски Гераашцарча Низий 62 шу дизара хетаь торжественни сайре. Художественни самодеятельноста концерт.

Клуб КИМ. 17.00. Советски Эскара денна хетадаь концерт.

24 феврале

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. 8.00. 11.00. 14.00. 17.00 РСФСР, НГӀАССР Лакхехьарчен моттигерчен Советий хоржамашта хетадаь Ленинах, Партех, Даьхенах долча иллей концерт. 19.00. Гойтаргда «СССР дошо юбилей» яха документальни фильм.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. ПТК-ан № 35 йолча юкъерча школаш художественни самодеятельностий концерт. 11.00 Совхой ЦӀа Художественни самодеятельноста концерт. 12.00. № 26 йолча технически училище. Художественни самодеятельноста концерт.

Просвещене бахкахой республикански ЦӀа. 10.00. Ветераний халкъа хора концерт. 16.00. «Салтий иллеш» яха лекци-концерт.

Н. К. Крупскаяй цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. Художественни самодеятельноста концерт. 11.00. Музее. «Даьхе лораеш хиннаб уж» яха устни журнал. 12.00. ЗӀамига зал. «Ленина дезаш хинна иллеш» яха музыкальни утренник. 14.00. Хьокхаргда мультфильмаш. 15.00. «Светофор» яхача агитбригада концерт. 17.00. «Экспресс» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт.

Горьке цӀерагӀа клуб. 10.00. Берий художественни самодеятельноста концерт. 11.00. № 3 йолча ДМШ дешархой концерт. 13.00. Пролетбата цӀерагӀча ДК художественни самодеятельноста концерт.

15-ча участка клуб. 11.00. КИМ клуба художественни самодеятельноста концерт. 13.00. № 3 йолча ДМШ дешархой концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

23 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

Советски Эскарен ТӀема-Форда Флотен Ди.

8.00 — «Ха».
9.00 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка.
9.20 — Гражданска тӀема иллеш.
9.50 — «Дай-нохчий, швана!»
10.20 — «Советски Эскари кетаю...». Советски поэтий стихаш.
10.50 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка. Хоккей.
12.45 — «Спортлото» тираж.
13.00 — «Котало яьккхараш». Фронтовой доттагӀий клуб. 18-ча Эскара ветеранаш вӀашагӀкхетар.
14.30 — Керданараш.
14.45 — «Дийна бараш а байнараш а» яха К. Симонова из йолча романагӀа дола художественни фильм. Хьалхарен шоллагӀен серем.
17.40 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка. Хоккей.
19.45 — Тахан Советски Эскарен ТӀема-Форда Флотен Ди да. СССР Оборона Министра заместитела, Эскара инарала С. К. Куркоткина къамаьл.
20.00 — Советски Эскарен ТӀема-Флотен Денна хетаь Останкино концертни студера дезача ден сайре.
21.00 — «Ха».
21.30 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка.
21.45 — Останкино концертни студера дезача ден сайре дӀахоаьхар. Инстедьача — кердадараш.

II ПРОГРАММА

9.00 — Советски Эскарен ТӀема-Форда Флотен Денна долча документальни фильмай программа.
10.00 — «Са дайчхьалкхен салте».
10.30 — Киножурнал.
10.40 — Кхоана РСФСР Лакхехьарча Совета а моттигерча Советашка а хоржамаш да.
10.55 — «ГуӀранара почта» яха музыкальни программа.
11.25 — «Нийна школа».
11.55 — Сайле хийла Даьхенна!» Фильм - концерт.
13.00 — «Эрсий къамаьл».
13.30 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка. Биатлон.
15.05 — «Кагирхой творчество».
15.35 — «Кинопикъбарх клуб».
16.35 — Пачхалкхьалкхен Оренбургски эрсий халкъа хора концерт.
17.05 — «Звездочет». Телевизиони журнал.
17.30 — В. Чичков. «ЛадугӀаш боацa уж къонгаш» яха телевизиони спектакль. Хьалхара дакъа.
18.55 — «УналцӀена».
18.40 — Коталон памятникаш яха документальни фильм.
20.00 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!»
20.15 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка. Лыжни спорт. 50 км. Лыжеш хахкар.
21.00 — М. И. Глинка симфонически произведенеш.
21.30 — «Амура бердаш тӀа» яха телевизиони документальни фильм.
21.40 — «Тешам» яха телевизиони художественни фильм. 1-рей 2-гӀен серем.

24 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

Союзни автономни республикай Лакхехьарча Советашка а халкъа депутатий моттигашкарча Советашка а хоржамаш ду ди.

8.00 — «Ха».
8.35 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка.
8.55 — Халкъа инструментий Н. Осипова цӀерагӀча Пачхалкхен академически эрсий оркестра концерт.
9.30 — «Гургал Шета сахьат».
10.00 — «Советски Союза гӀулакх деш ва!»
11.00 — «Тахан хоржамаш ду ди да».
11.10 — «ГуӀранара почта» яха музыкальни программа.
11.40 — «Иразага бода никъ» яха документальни фильм.
12.20 — Советски композиторий иллей темагӀа йола фантази.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Тахан хоржамаш ду ди да».
14.15 — «Вахаре путевка». «ГӀулакха тӀаьерзарга бода никъ» яха телевизиони документальни фильма премьера. Фильм дӀадолалуш къамаьл ду Сийлен ордена кхоь степена кавалера А. В. Аннныженко.
15.00 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка. Ког-совлозаш фигурни хехкар. Кхаллах. Шин лоӀамера программа.
15.30 — Мультфильм.
16.00 — «Кинопикъбарх клуб».
17.00 — «Тахан хоржамаш ду ди да».
17.15 — Шун письмоех йола музыкальни программа.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Цирк.
19.20 — «Правительства член» яха художественни фильм. Мосфильма тӀа даьнна 40 шу дизарга.
21.00 — «Ха».
21.35 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка.
21.50 — Хоккей. Финальни группа дааькъешхой матч.

II ПРОГРАММА

9.00 — Документальни фильмай программа.
10.00 — «Са Даьхенах дола иллеш».
10.25 — «АБВГДейка».
11.00 — XIII-ча Іана Олимпийски ловзарашка. 90 метраш йолча трамплина тӀара кхоссабалар. Лоам тӀара лыжеш хехкара спорт. Кхаллах. Ког-совлозаш хехкара спорт. 10.000 м.
13.05 — «СелаӀад». Телевизиони журнал.
13.50 — Іилма а популярни фильм.
14.00 — Советски Эскарен ТӀема — Форда Флотен Денна хетадаь концерт.
15.00 — «Дай-нохчой, швана!»
15.30 — «Охотски форд» яха документальни фильм.
15.45 — В. Чичков. «ЛадугӀаш боаца уж къонгаш» яха телевизиони спектакль. ШоллагӀа а кхоалагӀа а дакъош.
18.00 — «Вай адрес — Советски Союз».
18.15 — Документальни фильм.
19.05 — Тахан хоржамаш ду ди да.
19.15 — Харжаркошта йола концерт. Инстедьача — телевизиони фильм.
20.00 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!»
20.15 — Передача дӀаьху политически обозревателa Ю. А. Летунова.
21.00 — В. Тищенко. № 5 йола симфони.
21.40 — «Мехкарий» яха художественни фильм.

РАДИО

23 ФЕВРАЛЬ

СОВЕТСКИ ЭСКАРЕН ТӀЕМА-ФОРДА ФЛОТЕН ДИ.

6.40 — «ТӀем тӀа санна къахьегаш я» (нохчий меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Хьоме да, Даьхе, салтечун догӀ» (эрсий меттала).
10.20 — Боккъонца нола демократ воттьнлар (нохчий меттала).
11.00 — Советски Эскара Денна хетаь дезача ден передача (эрсий меттала).
11.40 — «Машаран къахьегаман за тӀа» яха радиокомпозици (гӀалгӀай меттала).
14.30 — «Наха гӀулакх дар сийлен декхар да» яха Л. Калатий очерк (эрсий меттала).
15.15 — «Хьамсара Эскар тхьахиннача денна даькъала хилла хьо!» яха концерт - композици (нохчий меттала).
16.00 — «Кавказа Іуйре» яха радиожурнал (эрсий меттала).

ХОЬТТАСИ

Тахан республике гӀоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаш а йоацаш. малхбузехьара секунде — 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен. фегара температура республике —2+3. Грозне —0 гарга градус йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмея морхаш а йолаш лаьгӀо доа а делхач, дохк доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсанна —3—8, дийнахьа —2+2 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

СПОРТ

РОССИ ДИКАГӀБАРАШ — АРГУНЦАШ

Астраханни областерча город Ахтубинске «Урожай» яхача шин лоӀамеча спортивни общества Централни Совето чакхъяьккхар кхелетараштa юкъе самбох йолл Росси чемпионат. Цу яхье а дика толамаш даьхар Аргунерча № 1 йолча юкъерча школа дешархоша. Иштта, Алиев Мухьмад - Іаьлас чемпиона цӀи яьккхар, шоллагӀа моттиг — Сайдулаев ХӀарона, кхоалагӀа моттиг яьккхар вай шин самбиста — Ильясов Адамеи Ирисханов Идрисеи. Уж виъа а самбист хӀапа СССР юртарча спортсменашта юкъе хургйолча яхьа финале дакъа лаца нийчлуш ва. Цу яхье вай спортсменаш кийчбаьб тренераша — СССР спорта мастераша Ким Аркадеи Аюбов ИбраьхӀимеи.

●

ДИКА ТОЛАМАШ

«Урожай» яхача ДСО Централни Совето город Ростове-на-Дону дӀайихьар боккхийчарна юкъе яйтача атлетиках Росси хьалхара моттиг яккхара яхь. Духьаленаш йолаш 110 метр вадара, вай спортсмена Чуберов Энвера шоллагӀа приз яьккхар. Иштта духьаленаш а йолаш 60 метр гаьна водаш а шоллагӀа моттиг яьккхар цо 100 метр 10.6 секунд мара ха йоа ца еш сиха ведда кхоалагӀа моттиг яьккхар Ахмадов Адама.

Дика толамаш да уж спортсмений а цар тренера — республика вӀашагӀтехача команда тренера Ляхтинен Леонид Андреевича а карагӀдаьчнараш.

А. БЕК.

Керда фильм

«МОСКВА ТЕШАЦ БӀАРГЕХ УХАЧА ХИХ»

Хулаш да хьежа арабоагӀача нахага: «Вахаре хулаш долча тайпара да-кх» оалийташ дола фильмаш. Иштта хоастадац геттара дикадар мара. Киноискусства цу тайпарча произведенешта юкъе да, шеко йоацаш. «Москва бӀаргех ухача хих тешац» яха фильм. Цо четийт экрана тӀа гуш дола гӀулакхаш хьога а кхоачаш да аьнна, цо хьахьокхараш хьона хьайна а хьона бовзаш бараштa а тахеткйт: цунга хьежа цхьаккха а сиг висац дог тоха ца луш, хӀеранга кхетабайт ше а шийна гонахьарча наха а леладеча гӀулакхех, Іейха каралаьцачен хьай берригa низ, зӀамеш дӀалуш кхоачашдечен гӀулакхах бола бехктоккхам.

1958 шера Москверча цхьан общежите вӀашагӀкхет провинцера ена хоьха кхо воӀ. Шоай ираз лаха баьхкаб уж укхаза. Фильма кхо турпал — Катерина, Антонина, Людмила — хӀараяр ши-шийн хьавкъалца доаниха я ираз яхача деша маІан. Москва фильма цӀера дакъеи цун массазара органически фони хинна ца Іеш, цун хьинаре довкъошхо а я. Москва юкъера дӀаьальча фильм, шеко йоацаш, хургдацар селла вахарца бувзам болаш.

Картина шоллагӀа дакъа доладелча вайна духьалйоагӀа кхийола тахана Москва — басараша товиь, сакъердаме. ГӀулакхаш дукха дола, йовзаргйоацаш хувцаенна. Сценаш хозьаьй юмораца, дикача уйлаца, дегӀарча ирониеца. Царна тӀехьашка латт боккъонца йолаш йола вахара проблемаш, индивидуальни кхелий драматизм.

Из принцип. вайна гучча бесса, деррига фильмах чакхйоал. Шийн тӀерча принципашна дийлача лирически комеди да «Москва бӀаргех ухача хих тешац» яха фильм. Цхьабакъда, комедийность авторашa дагалаьцацz укхаза. Беламе да тӀера хилар, вахаре хулаш долча тайпара хилар бахьан долаш. Фильма ерригчи оптимистически интонаце шаьръяц фильма турпалашта нийслу вахара наьиьо егга хала голаш.

Фильма атмосфера дукхача дакъе хьаю хозача музыкальни фоно. Никитин Сергея оаьрхӀа фильмака лэдаьча а цо дӀаоалача а дукхача хана дац ца луш иллеша.

Фильмо хьагойттаьа бесса, Москва дешаех меттел, бӀаргех ухача хих а тешац. Иштта оал Катеринага цун вахаре эггара халагӀа дола денош нийсденнача хана цун хьамсарта нешас Антонинас: «Москва бӀаргех ухача хих тешац». ХӀаьта цу хьинарета позицех хул фильм хьадаьрий творчески а вахара а кредо.

Картина шоллагӀа дакъа доладелча действо вай деношка кхоач. Мел хувцабеннаб фильма турпалаш цу шерашка? Миштад цар вахар. ираз долаш бий уж? Автораша дукха тоадац вай кхоаца луш.

Картина шоллагӀча сере керттера турпал Катеринах хул. Шийна из ца кхобеш къа а хьегаш доаккхий гӀулакхаш даьд цо: химин. фабрика директор хинав, Моссовета депутаталла хержай. Из хьалар долаш а хӀамах бӀу ца хьажаш а я. Шийн йоӀаца Александраца дихача кварт ере ях, тӀаьтӀаш шийн «Жигули» я. Амма Катеринa шийн ихар шийна хеттача тайпара хуладеннадац: из цхьаь я хӀаьта бийсанна. тиъо шу хьалха ше йийлахкача бесса еах, гӀийба тӀоала а беш.

Боккъонца дола ираз кхоач Катеринага а, вхачаьза дика йиш а яцар. Пригородни электричка вагона чу кхийтар цунах Георгий Иванович, лоацца аьлча, Гоша, эггара лакхагӀча класса слесарь. Гоша вайзача хувцалу кхалсага деррига вахар, бовз боккъонца болча безама чам.

Талант йолча актера Баталова хьаь Гоший образ — фильма керттера толам. Из шоллагӀа вола саг воацаш, вахар дика довзаш, кхетадеш, цӀоарга уйла йолаш саг ва. «Со де ралла ва сай дего къоабалду хӀама. — йоах цо Александрага. — моди а наха лоархӀаш е да аьнна къеста ца деш. Сона дукха беза аьса бу болх. Дукха безаь сона сай доттагӀий, хьа нана а еза. ХӀаьта «Ираз долаш вий хьо? аьнна йоӀо шийга даьча цӀенхаштаача хоттара жоп луш, бегаш беш оал Гошас: «Дикка ираз дац са. Цхьа тонна галировка корайоагӀаре...»

Во тӀехьале хургйолаш чакхдаккха йиш йий из историг? ВӀалла а яц. Катеринен цун керда доттагӀа Гошен ираз долаш хул. Цунна дола тешам да уж деташ цӀена долаш. оптимизм лакха йолаш, бегаш бе хоаш хилар. Иштта чакхбоах уж «Москва бӀаргех ухача хих тешац» яхача фильма автораша.

Х. ТАЗУРКАЕВ, кинопроката контора поаккхагӀа вола редактор.

СУРТА ТӀА: кинофильма кадр.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктоккхана секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорсе — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи денош.

СФ 00082. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1054.